

حق وطن

یاخود

طریق مجاهده‌ده حقیقت کتم ایدیله‌مز

«سربستق» صاحب امتیاز و محرری
مولان زاده
رفعت

استانبول
سربستق مطبعه‌سی
١٣٢٨

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

استانبول

[illegible]

[illegible]

حق وطن

یاخود

طریق مجاهده‌ده حقیقت کتم ایدیله‌مز

« سربستی » صاحب امتیاز و محرری

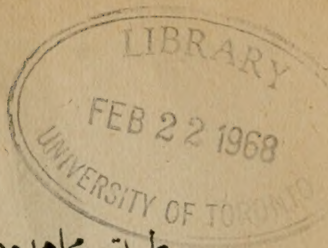
مولان زاده

رفعت

استانبول

سربستی مطبعه‌سی

١٣٢٨

حق وطن

یاخود

طریق مجاهده ده حقیقت کتم ایدیله مز

اوچنجی اردومزك رعد وبرقی آندیران قیامنه ، سلانیکده خفیاً تشکل ایدن « اتحاد وترقی » جمعیتی ؛ علاوهٔ نمایش ایتدی. عون وعنایت حقده بونلر مظهر اولهرق ییلدیز سرایی حکومتی ، حکمدارلری عبدالحمید ایله شاشرتدی ، خوف حیات دردینه دوشورهرك ۱۲۹۳ سنه سندن بری حکمی تعطیل ایدیلوب ، یالکز سالنامه لرده موادی صورتی مندرج قالان « قانون اساسی » ی تکرار اعلان وقبول ایتدیرتدی . والحاصل ۱۰ تموز ۱۳۲٤ یوم معزز ومحترمندن اعتباراً بتون احوال دکیشدی . ییلدیز حکومتنك غزته لره کرهاً درج ایتدیردیکی اوچ بچق سطرلق « مجلس مبعوثانك اجتماعه دعوت ایدیله جکنـه » دائر اولان وعد رسمیسیله قناعت اولنمدی . ملت حرکت احرارانه سنی بردنبره ، وفقط بر فوران عظیم ایله کوستردی . مملکتمزك هر یرنده ، الك مجرا بوجاغنده صدای حریت ومسرتی یوکسلتدی. سربستی مطبوعاته ، سربستی اجتماعه میدانلر آچیلدی ، ملتك ، هرصنف خلقك دردلری دوکلدی . باب عالی ، بتون مأمورین

بوغلیان ملیدن شاشردی . برهای هوی عالمنه کیرلدی . حریتك جریان تام وشدیدینه قایبلندی . قیود وشروط قانونیه استحقار ایدیلدی . تدریجی تکامل قانونی ایله عادتا استهزا ایدیلوراولدی .

ایشته بوجدال ، بوفوران هب انقلاب جلوه‌سی ایدی . بوهای هوی ، بو ولولهٔ شادی هب تضیق نتیجه‌سی ایدی .

عثمانلیلرك بوحرکتی جهانه ، جهان مدنیته یاپیلنجه انظار بصیرت ، یارواغیار عثمانلی محیطنه ، عثمانلی حکومتنه دیکلدی . انقلابك کچیره‌جکی صفحات متنوعه‌یه منعطف اولدی .

محیط عثمانیده تظاهر ایدن بوحادثات عظیمه ، حقیقتده بر مقدمهٔ انقلاب ایدی . بوحادثات خیریه ، بیوك بر فعالیت نتیجه‌سیده دکل ایدی . اساساً معظمات امور بالتصادف اله کچن بر حالك ، برقدرتك حسن اداره‌سی نتیجه‌سیدر . بناء علیه بومقدمهٔ انقلاب اوزرینه مهام امور جمهور مقتدر اللره ، کنج ، دینج ، و فکر ایجاده مالك دماغلره ، ماضیلری ملوث اولمیان ارباب حمیته درحال کچسه ایدی ظن ایده بیلورزکه ادوار انقلابك صفحات اهوالی ضررسز کچریله بیلور ایدی ، حیات اجتماعی و سیاسیمز بشقه بر کسوهٔ تعالی‌یه بورنمش اوله‌رق کورونور ایدی ، ملل متمدنه اره‌سنه ناصیهٔ انسانیتمز کوستریله بیلور ایدی . حیفا که بویله اوله‌مدی . بویله یاپیله‌مدی . احتراصاته ، شخصیاته ، منافع خسیسه‌یه میدانلر آچیلدی . بیهوده یره برچوق قانلر دوکلدی ، دوکلدی‌ده

ینه رجال انقلاب کندینی کوستره مدی. عنصر ملوث عتیقه — موقت اولسه ده — تکرار مغلوب اولوب کیتدی.

بز، بوراده اسرار و خفایای انقلابی تصویر و محاکمه ایتمیورز، بو جهتك عنعنه سیله محاکمه سی تاریخه عائددر. بز، بو رساله مزله مشروطیت دورنده کچردیکمز، چکدیکمز اهوالك صفحاتنی تصویر ایدییورز. حقمزده واقع اولان اسنادات غرضکارانه یی، متنوع پروپاغاندالرك نردن کلدیکی اولدیغنی محکمهٔ وجدان عمومی ملته عرض و تقدیم ایده یورز. بووسیله ایله ده ملتـه رجالنی طانتمش اولیور، زیرا رجالنی بحق طانیمیان بر ملت هیچ برزمان انتباه دورینه کیره مز. احتراصات خسیسه و شخصیه ارقه سندن قوشانلرك بازیچه سی اولمقدن قورتیله مز.

بر انسانی ماهیت حقیقیه سیـله اکلامق قولای دکلدر. آلتون دکلدر که محکه اوروله سون، عیاری اکلاشلسون. زمان ایستر، تماس ایستر، ظاهر و باطنی تفریق ایدیجی کسکین نظر ایستر.

*
* *

الحق بر عید اکبر ملی اولان ۱۰ تموز ۱۳۲٤ تاریخی تبجیله لایقدر. بو یوم معززك نفحهٔ حیاتبخشاسی بزی ده بیکلرجه مغدورین سیاسیه کبی تام اون ایکی سنه محبسدن محبسه، منفادن منفایه سوروکلندیردکدن صکره صوك منفامز اولان «یمن» دن،

بزنك « صنعا » شهرنده محرومیت ایچنده فجایع تماشاسندن قورتاردی. بتون مغدورین سیاسیه کبی بزده استانبوله، اوظلام کثیف استبداد ایله لطافت طبیعیه سنی غائب ایتمه یوز طوتان پای تخت شهیرمزه قوشمغه، آکا برآن اول قاووشمغه شتاب ایتدك .

بزندن ؛ ایکی مظلوم ایله ، همده سنه لرجه « صنعا » زندانلرنده تعریفی ، توصیفی توکلر اورپره جك بر محرومیت ایچنده قالمش ایکی رفیق ایله یوله چیقدق .

بورفیقلرمزك بری قصیده جی زاده ضیامنلا بك ، دیکری کمال پاشازاده سعید بك ایدی . بوذواتك اسباب نفی وتعذیبلری حقنده بیان معلومات فکرنده دکلز . برشخصیاتله اوغراشمق نیتنده دکلز . ایشته بوذوات ایله « صنعا » شهرندن آیرلدق . استانبوله عزم ایتدك . یولده بوذواته واقع اولان خدماتمز اونوتلسه بیله وجداندن هرحالده سیلنه مامشدر .

ایشته بوذوات ایله ، دها یولده ایکن استغرابمزی موجب ، حتی جرأتمزی کاسر برحالی دوشونمکده ، یعنی سلطان عبدالحمیدك مقام سلطنت وخلافتده بقاسنده وطن نامنه بیوك تهلکه لر کورمکده ایدك . یکیدن خونین مناظر تماشاسندن قورقمقده ایدك . بونکله برابر برعزم ایله ، فقط برعزم جدی ایله تسریع حرکت ایده یور ، سلطان عبدالحمیدك خلعنه بتون موجودیتمزی حصر ایتمکه یمینلر ایلیور ایدك .

هر نه ایسه استانبوله تقرب ایتدك . « بیزانس » دن موروث بیك درلو فضایح مقری اولان بو پای تختمزه کلمکده ایدك . ازمیره وصولمزده اتحاد و ترقی جمعیتندن استحقاقمز فوقنده استقبال کوردك . نهایت استانبولده دخی یوز بیکلرجه خلق جانبندن القیشلره مستغرق اولدق .

*
* *

استانبوله وصولمزله احوالی تدقیق ایتدك . فنا و مخاطره‌لی علائم کوردك . اوت ، ملتده ، حکومتده ، حتی نکهبان مشروطیت صفتنی آلان « اتحاد و ترقی » جمعیتی ارکانیده سکرات انقلاب ایچنده چالقانمقده ایدی . اعتدال ایله ، انقلاب دورینه کیرن زواللی ملتمزی — سویهٔ ادراکنه ، محیطنده‌کی احتراصات متنوعه‌سنه ، بلاتفریق دین و عنصر تحکیم حاکمیتنه — التفات ایدن باقان یوق ایدی . حق آدمیتنی تعلیمه ، تدریسه ، جدی وصمیمی برعزم ایله قویولان یوق ایدی . هر کس کندی هوا وهوسی آرقه‌سندن قوشمقده ایدی . والحاصل هر صنف محافلك ، اصناف و حمالك یکانه مشغله‌سی سیاست اولمشدی . هر آغزدن یشاسون حریت ، یشاسون مساوات ، یشاسون عدالت صدالری چیقیور ، فقط منجیٔ امم اولان بو کلمات عالیه‌نك نه کبی قوتلرله ، نه کبی دستورلرله ، نه کبی معرفتلرله حکملرینك تجلی ایده بیله‌جکنی دوشونمیورلر ایدی .

حالبوکه بو کشمکش احوال، اخیارامته مهم وظائف تحمیل ایتمشدی . ملته حقنی ، حق آدمیت و حاکمیتنی اوکرتمك ، ضرره اوغراتمه‌دن بو سکرات انقلابدن قورتارمق لازم ایدی .

اوت ، اورته‌ده « نکهبان مشروطیت » صفتنی آلمش بر « اتحاد و ترقی » جمعیتی وار ایدی . بو محترم جمعیت ، ماتی قهری التنده‌ازدن هیکل استبدادی ییقمش اولدیغندن شخص معنویسی ، خلقك کعبهٔ آمالی ، قبلهٔ تعظیم واجلالی اولمشدی . فقط نه چاره که وطنی استبداد حمیدیدن قورتاران بو جمعیتك شائبهٔ غرضدن عاری پاك وجدانلره مالك محترم اعضا وارکانی آره‌سنه درحال ردای هدایه بورونمش ، فقط ضلال وجدانیدن نفسلرینی قورتاره‌مامش ییلدیز جاسوسلری قاریشمغه باشلامشدی . اسکی ملوث عنصر ایله پاك یکی عنصر خلط ایدیله‌رك بر هرج و مرج یولنه کیرلمشدی . رأس اداره‌یه‌ده بر معتاد وزرای قدیمه صعود و قعود ایدنجه ارباب بصیرت مأیوس اولدی . درین درین انجامی دوشونمکه قویولدی .

*
* *

بز دها یولده ایکن ضیا منلا بك ایله سلطان عبدالحمیدك خلعنه عزم ایتمش ایدك . طائف منفاسندن عودت ایدن بدرخان پاشا زاده حسین پاشا ایله‌ده واپورده بو خصوصده حسبحالدن خالی قالمامش ایدك . استانبوله وصولمزدن بر قاچ کون صکره‌ده

اتحادو ترقی جمعیتنك استانبول مرکزینه مراجعتله بوخصوصی عریض و عمیق تفصیل ایده‌رك مقصده بلا غائله وصولك ممکن اوله بیله‌جکنی دلائلیله آکلاتمش ایدك . میل کورمه‌ینجه بزده جمعیتدن ایرلدق . مقصده وصول ایچون بالذات تشبثاته عزم ایتدك . اولا منفیلرله برلشدك . ارمنی وطنداشلریمزه اتحاد تکلیف ایتدك . کردقلوبی رئیسی مرحوم شیخ عبیداه مخدومی سید عبدالقادر افندی حضرتلریله ده مذاکراتده بولندق . نهایت «حقوق عمومیه» غزته‌سنك اداره‌سنی ده اله آلدق . سلطان عبدالحمیددن دعوا ایتمك اساسندن مقصده کیرشدك ، مواعیده آلدانمه‌دق ، تهدیددن قورقمدق ، مخاصمات بیودی . درلو درلو انتریقه‌لر دونر اولدی . فقط تعقیب املمدن بزی هیچ بر صورتله الیقویه‌مدی .

* * *

استانبوله وصولمزده ؛ باش وکالتدن کوچك سعید پاشا ایندیرلمش کامل پاشا اصعاد ایدلمش ، بتون امور النه ویرلمش ایدی .

بالاده تفصیل اولندیغی وجهله اتحاد وترقی جمعیتی صافیتنی غائب ایتمکه باشلامش ایدی . صنادید استبداد جمعیتده تکثر ایتدکجه حریته قارشو بعض قیودوعقود باشلادی هله حریت مطبوعات ماضیلری ملوث اولانلرك هیچ ایشلرینه کلمدی ، مشروطیته

قانون فوقنده توقیفلر اجراسندن ضربه اورمغه باشلاندی . دور سابقدن مدور « صباح » ، « اقدام » کبی مطبوعات بو قانونسزلغی معتادقدیم وجهله آلقیشلامغه قویولدیلر . حالبوکه بوقانونسزلغك الك اوفاق جهتنه مساعحه ایتمك بیوکنه میدان ویرمك اوله‌جغنی هیچده دوشونمك ایسته‌مدیلر .

حریت مطبوعاته ایلك ضربه پیرسیاست تلقی ایدیلان کامل پاشادن اورلدی . میزان صاحبی مراد بك خود بخود کامل پاشا امریله غزته‌سی تعطیل ، کندیسیده حربیه نظارتنده توقیف ایدلدی .

مرادبکك شخصی برطرفه براقه‌لم . قانون اساسی‌یه ، حریت مطبوعاته قارشو کامل پاشانك بواستبدادینی بزدن بشقه مطبوعات عالمنده موآخذه‌ایدن اولمدی . بز کامل پاشانك مشروطیته‌قارشو واقع اولان بوتجاوزینی شدتله موآخذه ایلدك . اواراالق یدی اداره‌مزده بولنان « حقوق عمومیه » غزته‌سیله بوبابده‌شوبندلری یازدق :

حقوق عمومیه‌دن : توصو ٢٦

مقام صدارتك قانون اساسیمزه تجاوزی

مراد بك ، صدر اعظم کامل پاشانك امر مخصوصیله دونه

کیجه توقیف ایدلدی . بووادیده اوراق حوادث چوق شیلر یازدی . بز مراد بکك سابق ولاحق احوالندن شمدیلك بحث ایتمك ایستهمهیز . بز مطالعاتمزی ضربهلرمزی دائما وقتنده یازار اجرا ایدهرز . بوراده بحث ایتمك ایستهدیکمز شیٔ قانون اساسیمزه واقع اولان تعرضه راضی اولهمیهجغمز کیفیتیدر . ١٢٩٣ ده اعلان ایدیلوب اوتوزسنهعملدن ساقط براقیلان قانون اساسیمزه هرکیم تجاوز ایدرسه لعنت ایدهرك مدافعه ایتمك ایسترز . یعنی خلاف قانون — هرکیم اولورسه اولسون — توقیفنی قبول ایدهمهیز . مراد بك برجرم ارتکاب ایتمش ایسه قانون دائرهسنده معامله اولنسون . مدعی عمومینك وظیفهسی نهدر ؟ بوکون « زید » علیهنه واقع اولان تجاوزه سکوت ایدهجك اولورسهق یارین « عمرو » علیهنه عجبا عینی معامله اولنمیهجقمیدر ؟ مأمورین وظیفهلرینی بیلسهلر نه اولور ؟ مراد بك نه اولورسه اولسون ، الك فنا برحرکتی بولنسون عجبا اوکنی آلهجق و کندیسنی توقیف و جزالندیرهجق قانون یوقمیدر ؟ حکومت مشروطهٔ فوق القانون بویله حرکاته باشلارسه مشروطیتك ضیاعندن ملت نصل امین اولهجق ؟ بوجهتلری اقتدارقانونیلری ایله شهرت بولان عدلیه نظارندن صورار و مدعیٔ عمومیینی وظیفهسنك اجراسنه دعوت ایدهرز .

« حقوق عموميه‌دن » : نومبرو ٢٧

دیقتاتورلك‌می ؟

صدر اعظمك برامريله تبعه‌دن هيچ برى سياسته مظنون ، هيچ بر عثمانلى مدعى عموميلك امرى اولمه‌دن ضبطيه‌لر طرفندن حبسه القا ايديله‌مز . عكس تقديرده مملكت ينه كيفى اداره اولنيور ديمكدر . قوانين اساسيه‌يه رعايت ايتمه‌ين صدر اعظمك شو حركتنه ديقتاتورلك ديرلر . پورتكيزده مشروطيت اداره‌يى آياقلر آلتنه آلان و بونجه قاريشقلقلره سبب اولان باش‌وكيل « فرانقو » ده بر سنه اول بوواديده دولتى يد استبدادينه المق ايسته‌مشدى . ايشته صدر اعظم پاشانك بوكونلرده كورينان حركتى اوكابك قريبدر . بر آى صكره اجتماع ايده‌جك اولان مجلس مبعوثانده عجبا كامل پاشا مسئوليتدن قورقميورمى؟ ليبرال قابينه‌مزك قانونه مغاير اولان شو حركتى اوروپاافكارينه نه كبى بر تأثير حاصل ايده‌جكى تقدير بيوريلميورمى ؟ كامل امضاسيله وايكى سطرلق برتلغرافله ضبطيه نظارتنه « فلانى توقيف ايديكز » امرينى صدر اعظم ويرمك حقنه‌مالك دكلدر . وضبطيه ناظرى اوامرى اجرا ايتمزسه مسئول طوتيلمامليدر . مطبوعات قانوننه رعايت ايتميه‌رك بر غزته‌نك موقته اولسون تعطيلى‌ده بيوك مسئوليتى انتاج ايدر . كامل‌پاشانك اداره مشروطه‌مزى مدافعه مقصديله « عكس العمل » طرفدارلرينه بويله برضربه اورمق

لزومنی حس ایتمکده ایسه خطا ایدییور . حریتپرورلرله استبداد طرفدارلری نظرمزده ، نظر قانونده مساویدرلر . برینه شدتله دیکرینه ملایمتله معامله ایتمك قانون شکنلکدر .

« میزان غزته‌سی اذهان عمومیه‌یی تخدیش ایده‌جك یولده نشریاته دوام ایتمسندن طولایی اجرا اولنان تحقیقات نتیجه‌سنه انتظاراً دولتجه کوریلان لزوم اوزرینه مذکور غزته بالامر سامی موقتاً تعطیل اولنمشدر » کبی دولتك رسمی بر غزته‌سنه تبلیغات رسمیه درجی میزان غزته‌سندن زیاده اذهانی تهیج ایتمزمی ؟ بز معتقدزکه کامل پاشا بومسئله‌نك معلمیدر . بتون بو حرکات مستبدانه بعدالمذاکره موقع اجرایه وضع ایدلمشدر . بوکون دیقتاتورلك ، یارین ادارهٔ عرفیه ، صکره‌ده استبدادمی ؟.. بونی دوشونمیه‌جك قدر کامل پاشایی صافدل بولمیورز . بونی اکلامیه‌جق قدرده ملتی احمق ظن ایده‌میورز . حقوق مقدسهٔ ملتك مدافعه‌سنی مصرانه طلب ایده‌رز .

بوندن مقصدمز مراد بکك قطعیاً حرکاتنی مدافعه دکلدر . آنجق حرکات مضره‌سنه قارشو اجرا ایدیله‌جك معامله‌نك قانون دائره‌سنده جریاننی ایسترز .

ینه « حقوق عمومیه‌دن » نومرو ۳۰

شایان تأسف بر ملاقات

صدر اعظم کامل پاشا دون ساعت اون بچقده غزته‌مزك

مدیر مسئولنی ملاقاته دعوت ایلدی . مدیر مسئول جمعیتمزك نظامنامه‌سی موجبنجه رفاقتنه جمعیت جانبندن ترفیق ایدیلان بر اعضا ایله وقت معیننده باب عالی‌یه کوندرلدی . تعیین اولنان وقتدن برساعت صکره صدراعظم کامل پاشا بو هیئت مرخصه‌یی نزدینه قبول ایله شو یولده خطابده بولندی :

— سز نه‌یاپیورسکز؟ وکلاعلیهنده‌اداره‌لسان‌ایدییورسکز. بویله دوام ایده‌جك اولورسه‌کز (الیله باب سر عسکری‌یی کوسترەرك) سزده مرادك کیتدیکی یره کیدرسکز .

بو تهدید آمیز خطابی اوزرینه هیئت مرخصه‌مز اعتدال دم‌ایله شو جوابی ویردی :

— پاشا حضرتلری ! بز قانونه مخالف بولنمایز . قانونك ویردیکی صلاحیت دائره‌سنده هرکسه‌قارشو حقوق ملتی‌محافظه ایله مکلفز . خلاف قانون حرکتمز واقع‌اولورسه محاکم دولت موجوددر .

بوجواب اوزرینه کامل پاشا دیرکه :

— جاهلسکز ! چوجقسکز ! دولتك بوکون نه کبی بر بحران عظیم‌ایچنده‌اولدیغنی بیلمزسکز . بزی راحت براقیکز . مشروطیت وجود بولسون . مشغولیتمزی بیلمزسکز ؟.

هیئت مرخصه :

— نه‌دن بیلمیه‌لم . اصول مشروطیته رعایت ایدن ، بر

حکومتك اتخاذ ایده‌جکی هر نوع حرکت ملتجه معلوم اولمق اقتضا ایتمزمی؟ گیزلی حرکات ، افکار ملتده شبهه‌یی وباندیرمزمی؟ بدبخت مملکتمزده قانون اساسی موجودمیدر ؟ دکلیدر؟ موجود دکلسه آنی بزه بیلدیریکز . قانون اساسینك مدافعه‌سی ایچون هروقت حاضر بولنان بر جمعیتك اعضاسندنز . حریتپرورز وصوك درجه وملتمزی سوه‌رز . بوکون افراد جمعیتمزدن بر فرد یوقدرکه (بوقدر مطالبنه قارشو سزدن حسن معامله کورمدکاری حالده) انتظام مملکتی اخلال یولنده بولنسون . چونکه اصل ادارهٔ مستبده‌دن ظلم کورن بزز . سز استبداددن منفعت بکلینلری آراییکز .

کامل پاشا بوکا جواباً و ملایم بر لسانله « دولت بر بحران ایچنده‌در . آنك ایچون لسانکزی اوکا کوره‌قو للانیکز . »

اکا جواباً هیئت مرخصه « قانونك ، مشروطیتك ویردیکی صلاحیت دائره‌سنده حقوق ملتی محافظه ایله جمعیتمزك مکلف اولدیغنی » صدراعظمه بیلدیردی . بونك اوزرینه مقام دولتلرندن چیقارکن دخی هیئت مرخصه‌نك « بشقه بر فرمان دولتکز وارمیدر ؟ » استعلامنه قارشی صدر اعظم پاشا حضرتلری « نصیحت ایدییورم » جوابنی ویرر . هیئت مرخصه « نصیحت دولتکزی پدرانه تلقی وقانونك ویردیکی صلاحیت دائره‌سنده حرکتده دوام ایده‌جکلرینی » اخطار ایدرلر . ملاقات ختام بولور .

ای حریتپروران ! وکلانك اجراآت سقیمه‌سی حقنده ترجمان قلوب ملت اولان غزته‌لر برشی یازدقلرنده نه صلاحیتله آنلرك محررلرینی ، مدیر مسئوللرینی ، صاحب امتیازلرینی صدر اعظم چاغیره بیلور ؟ وظیفه‌سی خارجنده تهدید ایده بیلور ؟ بو وظیفه شکنلکه قارشو سکوتمی مقابله ایدیله‌جك ؟ برمأمور هانکی مقامده بولنورسه بولنسون حد ووظیفه‌سنه متعلق اولمیان امور ایله اشتغال ایدنلردن ملت ، دولت دائمی ضرر کورور .

یازدیغمز شیلر طوغری ایسه « ناموس » او مأموری استعفایه دعوت ایتملیدر . حقیقت دکل ایسه «محاکمه» مراجعتده سربستدر . بوکبی تهدیداته نه حاجت ؟ عجبا صدر اعظم کندینی قانوندن دها قوتلی‌می صانیور ؟ ودوشونه‌میورمی‌که « قانون » برکون کندیسنی‌ده مسئول ایده‌بیلور ؟..

ای وطنداشلر ! مملکتمزك استبداد یوزندن دوچار اولدیغی فلاکتلری کیم یاپدی ؟ وظیفه‌سنی بیلمه‌ین وکلا دکلمی ؟ قانون اساسی ١٢٩٣ ده اعلان وقبول ایدلدیکی حالده شمدی‌یه قدر عملدن اسقاط ایتدیرن ویالکز سالنامه‌لرده براقان وکلادکلمیدر ؟ اوتوز اوچ سنه قانون اساسیدن نه استفاده ایتدك ؟ بوکون قانلرمزك بهاسنه استرداد ایتدیکمز حقوق مقدسه‌یی بوکبی استبداد ایله‌ینه‌می ترك ایتمکه دعوت ایدیلیورز ؟ بوکون ملتی سلاحسز ،

بیت‌المالی پاره‌سز ، حدودمزی محافظه‌سز ، نفوذ سیاسیمزی اهمیتسز براقان وکلا عجبا کیملر ایدی ؟ کامل پاشا داخل اولدیغی حالده بو انقاض سابقه دکلمیدر ؟.....

* *
*

بز بویله‌جه « حقوق عمومیه » غزته‌سیله کامل پاشا و قابینه‌سنك تجاوزاتنی تنقیدده دوام ایده‌یور ایدك ، بر جهتدن‌ده مقصد اصلیمزی تعقیب ایلیور ایدك . کامل پاشا بزی تهدیده باشلادی ، محاکمه‌مراجعت ایتدی . نهایت « فداکاران » ضربنه فساد الی صوقدی . جمعیتی آمالنه خادم ایتمك تشبثاتنه قویولدی . بز « فداکاران » جمعیتنده ایادی خارجیه‌نك کیردیکنی کورنجه آیرلدق . مطبوعاتك ایلك شهیدی اولان رفیق محترم حسن فهمی بکله ، « سربستی » غزته‌سنی نشره باشلایوب مسلك احرارانه‌مزده دوام وثبات ایتدك . سربستی ، نشریات احرارانه‌سی سایه‌سنده ملتك توجهنی پك آز بر زمان ایچنده قزاندی . سورومی کون بکون تزاید ایتدی . بو آرالق ساحهٔ سیاسته « احرارفرقه‌سی » آتیلدی .

*
* *

سلطان زاده صباح‌الدین بك احرار فرقه‌سنك رئیس معنویسی ایدی . احرارفرقه‌سنك نشرواعلان ایتدیکی پروغرام مشارالیهك « عدم مرکزیت » اجتهادی اساسنه کوره بنا

ایدلمشدی . بزایسه اصلاح احواله خادم اوله بیله‌جك مصفا ، متجانس برفرقهٔ سیاسیه تشکیلنه ایروجه ساعی ایدك . پروغرامز احرار فرقه‌سنك پروغرامنه من جههٔ توافق ایدییور ایدی . فقط بزم پروغرامده‌کی اجتهاد اداریمز دها واسع حریت اساسنه بنا ایدلمش ایدی . بز ، حقیقی بر انقلاب وجوده کتیرمك ، یعنی حکومتمزك قواعد اداریسنی بشقه بر رنك و قالبه صوقمق ، وبو صورتله سلامت واستقلال وطنی اساسلی صورتده تأمین ایتمك ایسته‌یور ایدك .

اوت بز ، اسکی عنصر ایله یکی عنصری آیرمق ، وامور ادارهٔ دولتی یکی عنصر النده کورمك ایسته‌یور ایدك .

اوت بز ، اسکیمش برادره‌یی ، اسکیمش قوانینی ، اسکیمش تشکیلاتی ، اسکیمش رجالی ایله قبول ایده‌رك تعمیرینه چالیشمق کبی بیهوده وقت ضایع ایتمك ایسته‌میور ایدك .

اوت بز ، بتون تشکیلات اداریمزی اساسندن تبدیل ، بتون قوانینمزی تماً ندن تغییر ایتمك ، وبوصورتله تأمین تکملات آرزوسنده بولنان ملتلر کبی بکیدن قواعد اداری واجتماعیمزی متین اساسلر اوزرینه بنا ایتمك ایسته‌یور ایدك .

اوت بز ، کوریور ایدك که یاقوه‌ده بولنان بر آرناؤود ایله نجدده بولنان بروهابینك ، استانبولده بولنان برافندی ایله یمنده بولنان بوزیدینك ، سلانیکده بولنان بریهودی ایله حجازده بولنان بر

بدوينك ، قونيه‌ده بولنان بر ترك ايله سليمانيه‌ده بولنان بر كردك ، اطه‌لرده بولنان بر روم ايله وانده بولنان بر ارمنينك احوال روحيه واجتماعيه‌سی ، عرف و عادتی بر دكلدر . بو متنوع عناصر اوزرنده ادارهٔ مركزيه بر قانون حكمنی عين تأثير وقوتله تطبيقه مقتدر دكلدر .

اوت بز ، قوانينی عرف وعادات اقوام نظره النه‌رق تنظيمنی ، وبتون عناصرك يالكز « عثمانلی » نام مبجلی آلتنده اساسلی صورتده ربط وتوحيدينی وبو صورتله عناصر آره‌سنده اوته‌دنبری موجود اولان قوميت اختلافاتنك رفعنی ايسته‌يور ، وحدت قوميه‌يه كوره دوائر ولايانك توسيعنی ، اكا كوره‌ده قوانين تنظيمنی اساس بيليور ايدك .

اوت بز ، هر قومی ، هر عنصری بو صورتله استعدادينه كوره حر براقلمسنی ، ترقياتنی ، تكملاتنی ايسته‌ديكی كبی دائرهٔ اجتماعيه‌سنده كوسترمسنی ايسته‌يور ايدك .

اوت بز ، حكومت نامنه اتخاذ اولنه كلان شدتدن ملتی قورتارمق جهتنه چاليشيور ايدك . زيرا بز ، تاريخمزدن ، قوت ايله ضبط وتسخير ايلديكمز ملل واقوامی اداره نامنه ، وآنجق تحصيلدارلق يولنده التزام ايدلمش شدتله غائب ايتمش اولديغمزی استدلال ايديور ، وكوريور ايدك .

اوت بز ، اختلاف اديان و مذاهبی اتحاد سياسيمزه مانع

فرض ایده‌مه‌یز . زیرا بز محقق بیلیورزکه دین بشقه‌در ، ادارهٔ حکومت ینه بشقه‌در . دین انسانلرك الله ایله ارتباط معنویلرینی قوتلندیرر . حکومت ایسه انسانلرك طبیعی اوله‌رق محتاجی اولدقلری اشتراك منافعی اساسلندیرر . ملل واقوام دین اختلافاتندن زیاده قومیت وتعاملنه ، عادات واخلاقنه رعایتسزلکدن شکایت ایدر ، فریاد ایدر ، صدای حقنی اسماع ایتدیره‌مه‌نجه قیام ایدر ، عصیان ایدر ، رابطه‌سنی ، رابطهٔ سیاسیه‌سنی فکه بتون قوت وموجودیتیله چالیشور .

اوت بز ، اطرافمزده بولنان ملل متمدنه‌ده ، حتی بزدن آیریلان بالقان حکومات صغیره‌سنده حق حاکمیتك ، تابع ایله متبوع وظائفنك نصل تعین ایتمش اولدیغنه دقت ایدلمسنی ، علوم وفنونك ابداع ایلدیکی معالیدن اهالیمزك خصه‌یاب فیض و کمال اولمسنی ، انسانلرك انسانلقلرینی طانتدیرمق ایچون دوکه کلدکلری قانلردن عبرت الممسنی ، غربك اداری ، اقتصادی قطع ایلمکده اولدیغی مراحل آره‌سنده بزده برموجودیت کوسترمکی والحاصل انسانلغه لایق انسانجه یشامق ، آدمیته لایق آدمجه حکومت تشکیل ایتدیرمك ایسته‌یور ایدك .

بو کون قوانین موجوده‌مزدن خبری بیله اولمیان بونجه عشایرمزوار . قوانین موضوعه‌نك قابلیت عرقیه وقومیه‌لرینه ، عرف واخلاقلرینه مغایرتی حسبیله حال قیامده بولنان بونجه

خلقمز موجود . بوندن بشقه تعامله مستند معافیتلر ایچنده یشایان فرمانلرله متحصل امتیازلر طاشیان عناصرده وار ، توحید وتنسیق ادارهٔ مملکتده بوفرقلری نظر اعتباره المق مجبوریتی ده واردر .

ایشته بز ، عزت نفس قومی رنجیده ایدلمکسزین تشبثات نافعه وصناعیه وتجاریه یه ، وعلی الاطلاق ثروت مملکت وافراده متعلق مراجعاتده طرف حکومتدن تصعیبات واضاعهٔ وقت کبی حرکاتك رفعیله تشبث شخصی یه میدان ویردیرلمسنی ، پای تختده و ولایاتده جاری ، وفقط هر درلو اقتدار وصلاحیتدن عاری مقلدانه بر ادارهٔ نظریه یرینه بر ادارهٔ اصلیه وعملیه نك تطبیقنی ، وحکومته مستولی هر نوع تغلب وتحکمك رفع ودفعنی ، جنس ومذهب تفریق ایتمکسزین بالجمله عناصر عثمانیه آره سنده مساوات حقوقك محافظه سیله بر اخوت وطنیه وجوده کتیرلمسنی ، سربستئ ادیانه ، سربستئ افکاره ، سربستئ مطبوعاته هیچ بر بهانه ایله تجاوز ایدلمامسنی ، سلطنت عثمانیه نك ومقام معلای خلافت اسلامیه نك خاندان آل عثمانده محافظه سیله او مقامه لایق وقع وحیثیتك قانون اساسینك بخش ایلدیکی حقوق دائره سنده تعرضدن وقایه سنی ایسته یور ایدك .

بوکون اداره مز بر ادارهٔ مشروطه ایسه ، حق حاکمیتده ملتك الندهٔ ایسه هر بر عثمانلی بو حاکمیت ملیه نك بر جزئنی تشکیل

ایدر . منافعنی ، ترقیاتنی اجتهادینه کوره دوشونور ، وجدان عمومیٔ ملته عرض و وضع ایدر . بوحقیدر ، حق مشروع ومدنیسیدر . بوحقدن هیچ بربهانه ایله منع ایدیله‌مز . منعنه قیام ظلم مطلقدر .

* * *

ایشته بز بویله برطرفدن احرار فرقه‌سنی ـ منتسبی اولمدیغمز حالده ـ حسبی مدافعه ایدییور . ترقی وتوسعنه صرف غیرت ایلیور ایدك . دیگر طرفدنده صباح‌الدین بکه قارشو شدتله واقع اولان مهاجماتی مدافعه ایدییور ، هیچ بر کیمسه‌نك حریت اجتهادینه مداخله وتعرضه ـ مشروطی اداره قبول ایدلمش ایسه ـ حق اوله‌میه‌جغنی دلائل مقنعه ایله شرح وبیان ، وحکومتك دائما مؤثرات خفیه‌دن مصونیتنی و رهبر حرکاتك آنجق قانون اولمسنی طلب ایدییور ایدك .

میدان جدال توسع ایتدی . مطبوعات انقسام ایدرك غریب رنك وجریانلر الدی . شخصیات انفعالات اورته‌انی ولوله‌یه ویردی .

انقلابك بودور های هوینده بتون نشریاتمزك بتون تشبثاتمزك سلامتنی ادعا ایده‌میز . اساساً بیان اولندیغی وجهله حکومت موازنه‌سنی غائب ایتمش ایدی . عنصر قدیم وجدیدك رجالی بربرلرینه قارشمش ایدی . والحاصل نو ظهور فرق

سیاسیه ، عدم تجانسدن طولایی اورته‌لغی ولوله‌یه ویرمش ایدی.

اوت ، انقلابك بودور کشمکشی آره‌سنده کمال جسارتله ادعا ایده‌بیلورزکه بشقه‌لرینه نسبتله الك آز خطا ایدن بزلر ایدك الك اول تهلکه‌یی کوروب ملته ، رجال انقلابه اخطار ایدن ینه بزلر ایدك . بزم باشلیجه قصورمز . حلاوت کلامیه‌دن زیاده الفاظ شدیده استعمالمز ، وعنصر عتیق رجاله قارشو آچیقدن آچیغه وفقط مردجه مهاجماتمز اولمشدر . ایشته « سرابستق » - مزك قولکسیونی میداندەدر . نشریاتمز بزی معاصرلرمزه طانتدیغی کبی تاریخ دنیلان مرأت محتشم اخلافه‌ده طانتمقده تردد ایتمیه‌جکدر .

*
* *

هر ملتك انقلابنده کورلمش اولدیغی کبی بزم ١٠ تموز ١٣٢٤ انقلابنده دخی عناصر اسلامیه وخرستیانیه آره‌سنده پای تختده وولایاتده بر چوق سیاسی حتی ملی جمعیتلر ، فرقه‌لر تشکل ایتمش ، قلوبلر آچلمش ایدی . فقط حقیقتی کتم ایتمیه‌لم . مملکتمزده هنوز مسالك اداری نشو ونما بوله‌مامش اولدیغندن بوجمعیتلرك ، بو قلوبلرك هیچ برینك اساسلی ، قابل تطبیق پروغراملری یوق ایدی . مملکتمزك حیات اجتماعیه‌سنده‌کی تنوع هیچ اعتباره ، سویهٔ ادراك وعرفان هیچ ملاحظه‌یه آلنمامش ایدی . بتون بو جمعیتلرك بو قلوبلرك پروغراملری کوری

کورینه اوروپانك اداری نظریاتی اوزرینه بنا ایدلمش جاهلانه بر تقلیددن عبارت ایدی . شرقلك غربدن اقلیماً اولسون ، عرفاناً اولسون فرقلری آرانمامش ایدی .

بو جمعیتلره بو قلوبلره آقین آقین انتساب ایدنلره کلنجه قسم اعظمی انتساب ایتمکده اولدیغی مسلك اداری‌یی نه تقدیر ایتمش ، نه ده تقدیر و محاکمه‌یه لزوم حس ایلمش ایدی . جریان واقع ، شرقلك اسکی علتی اولان « انتساب » اعتیادندن تولد ایتمکده ایدی .

اساساً بزده ؛ بیوکلرك ، پاشا افندیلرمزك دائره‌لرینه ، قپو اشیکلرینه انتساب ، فضل و عرفاندن زیاده باعث فیض و رفعتدر . طوغریدن طوغری‌یه فکر صاحبی ، مسلك صاحبی اولمق حتی کورنمك بو بیوکلره قارشو عادتا جنایتدر . کیمسه‌یه منت ایتمامك معتاد دکلدر ، سرکشلك اعتبار اولنور . هر حالده بر قازمه‌یه صاپ اوله بیلمك ایچون دالقاووق اوله‌رق یووارلانمق شرطدر ، کبرا آدابیدر !...

ایشته بو اعتیاد و تربیه اعتباریله‌در که افراد ملتده خاصة استانبول خلقنده استناد ایدیله‌جك بر قپو اشیکی ارامق ، آکا صورتا قول ، کوله اولمق عادتدر .

اوت ، آلتی یوز کسور سنه‌دنبری بویله بر تربیه‌ده ، بویله بر اسارت ایچنده یشامق شبهه‌سزکه عزت نفس شخصی و ملی‌یی

غائب ایدر . فقط بو کبی سرسملکلری تحول انقلاب ، اخیار امت امنسای ملت دوشونوب دفع ایتمك یولنی کوسترەجك ایدی . حق آدمیت وحاکمیتی ملتە آچیق بر لسان ایلە تعلیم ایدوب کوسترەجك ایدی .

اوت ، تاریخە باقنجە کورورزکە انقلابلرك بوکبی کشمکش ادواری آرەسندە بر چوق مجاهداتدن ، بر چوق مشکلاتدن بر چوق تصفیەلردن صکرە تحول رجال ، متجانس فرق سیاسیە تشکیلنە موفق اولمشلردر . واساسلی مسالك اداریلرینك جدی تطبیقاتی سایەسندە منسوبی اولدقلری دولتی ، ملتی انقراض محققدن قورتارمشلردر .

اوت ، بر ملت حق حاکمیتنە نەصورتلە و نەقوتلە اولورسە اولسون بر دفعە صاحب اولمق لذتنی حس ایتدیکی حیات اجتماعیەسنك اسباب محافظەسنی دوشونور ، آرار ، متجانس فرق سیاسیە تشکیلاتنەباشلار . بوحال بر سوق طبیعی سیاسیدر فقط بر آندە بر کوندە تجلی ایدەمز ، قانون تکاملە تابعدر . ملتلك استعداد وقابلیتی نسبتندە سیر ایلر .

بویلەبر دور تکاملەملت کیرنجە اساسلی ، متجانس فرقەلر تشکل ایدر . تشکل ایدن هر بر فرقۀ سیاسیە اجتهاد و قناعت وجدانیە وسیاسیەسنە کورە برخط اداری تعیین ایدر . مخالفی اولەجق فرق سائرۀ سیاسیەیە دخی برحد کوسترر . فعالیتدە

اعتدالنی محافظه، احتراصاته مغلوب اولمامغه غیرتله اکثریت ملتك توجهنی پروغرامنه جلب ایلر .

برمملکتده انقلاب حاضرلامق ایچون تشکیل ایدیله جك جمعیت بشقه‌در ، وجود بولان برانقلابی منافع واستقلال وسلامت وطن نامنه‌اداره ایتمك ینه‌یشقه‌در . بونلرك آره‌سنده‌کی فرق پك بیوکدر .

انقلاب حاضرلامق ایسته‌ین برجمعیت تجانس افکار آره‌مز ؛ فکر اداریسنی تعیین وتعقیبه لزوم کورمز ؛ آنجق علیهنه قیام ایده‌جکی اداره‌یی ییقمغه عزمنی حصر ایلر . بناءً علیه غروبنه ادخال ایده‌جکی افرادك فکر واجتهادینی تدقیقه لزوم کورمز ، « درجات » و « مراتب » ایله جمع ایده‌رك کوری کورینه مقصد وعزمنه آلت اجرائیه ایلر ؛ فکر اداری دائما بعدالانقلاب باشلار ، تطبیق ایدیلور .

بر مملکتده امور دولت وملتك حسن اداره وتمشیتی ، حق حاکمیت وآدمیتك محافظه‌سی یولنده عالم انسانیت برچوق قواعد اداری‌تعیین ، بعضیلرینی‌ده تطبیق‌ایتمشدر . بوندن بشقه انسانده دائما بر قابلیت « ایجاد » واردر .

بناءً علیه‌اختلال جمعیتلری استحصال مقصدله فرق‌سیاسیه تشکیلاتی دورینه کیرنجه انقسام‌ایدر ، هرکسی اجتهادینه سالك اولمق اوزره حر براقور .

بلا عارضه سركه‌جی‌یه واصل اولدق . عساكر عاصیه آره‌سندن كچه‌رك باب عالی قارشوسنده بولنان احرار فرقه‌سی مركزینه داخل اولدق . احمد فضلی بكك بولندیغی اوطه‌یه كیردك . فضلی بكی ، باب عالی‌یه ناظر بر پنجره‌یه دیرسكلرینی دیكمش ، اورادن برفاجعه‌نك آن وقوعنه صبرسزلقله‌منتظر ، متلاشی برحالده ، وفقط برقوماندان‌وضعنده كوردك . كندیلرینه یاقلاشه‌رق احوالی ، هدف قیامی استفسار ایتدك .

اوت ، احمد فضلی بك تلاشله باب عالیده بر فاجعه‌نك آن‌ظهورینه انتظار ایده‌یورایدی . عساكرعاصیه‌یه دخی حصر نظر و دقت ایده‌رك بر امر ویرمك ، و فقط بو امری طوغریدن طوغری‌یه ویرمكده‌ده جسارت ایده‌مامكده اولدیغی رعنا تظاهر ایده‌یور ایدی .

ورودمزدن ممنون اولدی . آیاغه قالقه‌رق قارشولادی . بتون حركاتندن ، اعصابنك یأس و موفقیتك تلافی ایتدیكی حدود مجهوله ایچنده بر تهیج عصبی ایله صارصلمقده اولدیغی اكلاشیلیور ایدی .

بز ، احمد رضا و حسین جاهد بكلرله ، حربیه ناظری رضا پاشانك خبر قتللرینك صحیح اولوب اولمادیغنی ، كامل وناظم پاشالرك‌موقع اقتداره‌كتیریلوب كتیریله‌مدكلرینی‌استفسار ایتدك . احمد فضلی بك جواباً :

— آافندم نه کزر ! کیمسه‌نك کیمسه‌دن خبری یوق !
ایشته احمد رضا شورادە « الی ایله باب عالی‌یی کوسترەرك » باب عالیده . عسکر بولندیغی اوطه‌یی قوشاتمش ایچرویه کیرمکه عقل ایردیره‌میور . کیمکله خبر کوندرسه‌ك ؟!...

احمد فضلی بك بو صوك جمله‌یی اویله غریب بر ادا وصدا ایله تلفظ ایدوب بزه باقدی‌که بداهة — همت سزه قالمشدر — دیمك ایستدیکی اکلاشلدی ، بتون جوارحی بو مقصدی افهام ایتدی .

بز احمد فضلی بکك مقصدینی اکلامامش کبی کورندك . کندوسنه تأثیردن خالی قالمیه‌جق شو سوألی ایراد ایتدك .

بن — قصیده‌جی زاده ضیا منلا بکك ترتیبات واقعه‌یه رأیلری منضمیدر ؟

فضلی — خیر .

بن — نیچون خبر ویرمدیکز ؟

احمد فضلی‌بك برایکی ثانیه‌درین درین دوشوندی . یوزنده علائم یأس و ندامت آرتدی . دیدی‌که :

احمد فضلی — کیمی کونده‌ره‌یم ، همده بقالم کلورلرمی ؟

بن — اوت ، کلورلر . مساعده ایدیلورسه شمدی بر آدم کونده‌ره‌یم .

دیدم . قبول ایتدیلر . درحال رفاقتمده بولنان دیشچی لئون

حکومت ایچنده حکومت وجوده کلدی. بالطبع استحصال حریته عازم اولان بر ملت بوکا تحمل ایده‌میه‌جکدر .

بناءً علیه بالاده بیان ایتدیکمز قواعد طبیعیه‌یه کوره انقلابمزك دور اولنه « سلطان عبدالحمید استبدادی » دور ثانیسینه دخی « اتحاد و ترقی تغلبی » دیه‌جکز وشو حاله کوره اوچنجی بر قوته یعنی « یاپیجیلر » ك ظهورینه منتظر اوله‌جکز...

ایشته بوکون بو اوچنجی دور انقلاب ایچنده‌یز . سعادت وطنی طالب، فقط بری کندینی « تغلبه » قاپدیرمش ایکی قوتك مصادمه‌سی آره‌سنده‌یز . ار کیچ مصارعه .....

*
* *

ایشته ۱۰ تموز ۱۳۲٤ انقلابندن ۳۱ مارت ۱۳۲۵ هائله‌سنه قدر بویله‌جه استانبول خلقی داخلی خارجی اضطرابات واحتراصات ایچنده، فرق سیاسیه‌نك منازعات شدیده‌سی، های وهوی جدالی آره‌سنده مبهوت قالمشدی . فرق سیاسیه مجادلاتندن متولد مراد بکك وقلم غزته‌سی صاحبی صلاح بکك توقیفلری، صباح الدین بکله جمعیتك اختلافاتی، احرار فرقه‌سنك تشکلی، مطبوعاتك انقسامی احمد رضا بکك سلطان عبدالحمیدندن هدایا قبولی ، سلطان عبدالحمیدك مبعوثانه ضیافتی، کامل پاشانك احرار فرقه‌سنه تمایلی، فدا کاران جمعیتی حادثه‌سی ، حربیه مکتبی حادثه‌سی ، اتحاد محمدی جمعیتی حادثه‌سی ، مراد وعلی کمال بکلرك استانبول مبعوثلغنه

جهدلری، پره‌بالاسده‌کی اتحاد وترقی جمعیتنك واحرارفرقه‌سنك ضیافتلری ، ولیعهد بولنان سلطان رشاد حضرتلرینه سوءقصد شایعه‌لری ، ساخته آژانس تلغرافلری ویافته‌لر ، ارکانی معدنی مسئله‌سی، رومغزته‌لری حادثه‌سی، اوچی طابورلرینك محللرینه اعاده‌سنه تشبث ، حربیه وبحریه ناظرلرینك عزلی ، کامل پاشانك سقوطی ، کامل پاشا مخدومی سعید پاشانك روللری ، مطبوعات میتینغی ، حسین حلمی پاشا قابینه‌سنك خطالری ، اتحاد وترقی جمعیتنك الده ایدیلوب سربستی ایله نشر اولنان خفی بیاننامه‌سنك تأثیراتی ، کامل پاشا بیاننامه‌سنك تأثیراتی احرار فرقه‌سنك نمایش استحضاراتی ، ونهایت محررلرمزدن حسن فهمی بك مرحومك قتلی و جنازه مراسمی کبی عوامل ومؤثرات استانبول خلقنی ، وبتون ممالك عثمانیه افرادینی شاشیرتمش ایدی .

ایشته بوکبی مؤثرات وعوامل، احتراصات سیاسیه‌ارقه‌سندن جامهٔ حریته بورونمش اولدقلری حالده قوشمقده اولان منفعتپرستانك اغفالتنه قوت ویره‌رك ۳۱ مارت ۱۳۲۵ هائله‌سی ترتیب ایدیلوب وجوده کتیرلدی .

بز بوفاجعه‌یه دائر آیروجه مفصل بر تاریخچه یازدق ، لایقیله نشر ایده‌مدك ایسه‌ده قسماً طبع ایتدك . بناءً علیه بو عوامل ومؤثراتی بوراده تکرار تصویر ایتمیه‌جکز . یالکز

بو فاجعه‌نك آجی كونلرنده كوروب كچيرديكمز احوال واهوالی وخارج مملكتده كورديكمز غرائب احوالی بسط وتصوير ايتمك صورتيله ملته رجالنی طانيمق كبی بر خدمتده بولنمغه غيرت ايده‌جكز .

*
* *

٣١ مارت صالی كيجه‌سنی ، هرشيدن بيخبر اقسرای جوارنده بولنان خانهٔ مادرده اسوده كچيرمش ، صباح آلاتورقه ساعت اوچده بابعالی جوارنده بولنان غزته‌ملك اداره خانه‌سنه متوجه اولمش ايدم .

اقسرای جاده‌سنی آهسته آهسته ياپا اوله‌رق قطع ايتمكده ايكن قارشومزه ايكی دوست چيقدی . يوله دوامك مخاطره‌لی اولديغنی عسكرك شريعت طلبيله قيام ايتمش ، فقط مقصد حقيقينك هنوز مجهول بولنمش اولديغنی سويلديلر .

بو تصادف و خبر اوزرينه بر دوشوندم . كنديمه وطن نامنه دوشه‌جك وظيفه‌يی تعيين ايچون حقيقت ماده‌يه وقوفك لزومنی حس ايتدم . درحال رفاقتمده بولنانلرا و كيجه‌يی برابرجه خانهٔ مادرده كچيرن حرم اغاسی بشير افندی‌يی تحقيق احوال ايچون بايزيد جهتنه كوندردم . كندم دخی احبادن آصف پاشا خانه‌سنه كيتدم .

آصف پاشا خانه‌سنده دكل ايدی . اركان عائله‌لری جانبندن

احتراماله قبول اولندم . چوق کچمه‌دن پاشاده کلدی . قیام واقع حقنده آتیده‌کی تفصیلاتی ویردی :

آصف پاشا — آوجی طابورلری قیام ایتمش شریعت ایسته‌یورلر . بتون عسکر بونلره التحاق ایده‌یور . احمد رضا بکی ، حسین جاهد بکی ، رضا پاشایی اورمشلر . رؤسای اتحادی اعدام ایتمك ایچون ارایورلر . کامل پاشانك صدارته ، ناظم پاشانك حربیه نظارتنه تعیینی طلب ایدییورلر . حربیه نظارتنده مدافعه‌یه حاضرلق باشلامش ، میدانه طوپلر تعبیه ایدیلیور . اهالی اوزرینه بر سواری عسکر مفرزه‌سی سوق ایدلمش ، ضابطنی قیام ایدن عسکر اورمش ، شایع اولان سوزلره کوره قیامی احرار فرقه‌سی اداره ایدییورمش . اتحاد محمدی جمعیتی‌ده برابر ایمش .

آصف پاشانك طوپلادیغی بو معلومات قناعت بخش دکل ایدی . وقایع مهمه‌ده خاصةً اختلال ، حرب کبی فجایع عظیمه‌ده اشاعات و روایات دائما بر برینی ولی ایدر . آغزدن آغزه انتقال ایده‌رك رنك حقیقیسنی غائب ایدر . هله قیام عاملی اوله‌رق آوجی طابورلرینك اورته‌یه آتیلمسی اتحاد و ترقی علیهنده واحرار فرقه‌سی لهنده بولنمسی وهلهٔ اولاده بادیٔ استغراب ایدی . زیرا آوجی طابورلری مناستردن « نکهبان مشروطیت » اولمق اوزره اتحاد و ترقی جمعیتنك طلبی اوزرینه

استانبوله کتیرلمش ، کامل پاشانك سقوطنه دخی باشلیجه عامل بونلرك تکرار محللرینه اعاده‌لرینه‌واقع اولان تشبث اولمش ایدی. بو طابورلرك اتحاد و ترقی علیهنه قیامی هر کسی، بزی‌ده حیرت و ترددلر ایچنده براقدی . بناءً علیه مسئله‌یی حقیله اوکرنمك، آکا کوره حرکتمزی تعیین ایتمك ایچون بزم بشیر افندینك ورودینه انتظار ایلدك. چوق کچمه‌دن اوده کلدی . فقط آصف پاشادن فضله بر حوادث کتیره‌مدی .

بناءً علیه حل مشکل ایچون بشیر افندی‌یی احرار فرقه‌سی مرکزینه کوندردم . ایکی ساعت صکره عودتنده، احرار فرقه‌سنك او آرالق قوهٔ اجرائیه‌سی مقامنده بولنان صباح‌الدین بکك سوت برادرلری احمد فضلی بکدن آتیده‌کی امری کتیردی .

بشیر — فضلی بکی کوردم . صوردم . دیدی که : چابوق کیت، رفعت بکه سویله، همان بورایه کلسون، قورقه‌جق برشی یوق ، ایشلر یولنده‌در !

احمد فضلی بکك بو سوزلری کرچه قیامك احرارفرقه‌سی مرکزندن اداره ایدلمکده اولدیغی شایعاتنی تأیید ایتدی ایسه‌ده استحضارات واقعه‌دن بزی بیخبر بولندیرمش اولملری حسبیله اینانه‌میور ایدك. زیرا کرك احمد فضلی بکله ، کرك صباح‌الدین بکله آره‌مزده اوتجه بعض ترتیبات حقنده مذاکرات جریان ایتمش

ایدی . قصیده‌جی زاده ضیا منلا بکك مطالعه‌سی اوزرینه مقرراتك غیر معقول اولدیغی اکلاشیلدیغندن اجراسندن صرف نظر ایدلمش و بوبابده ویریلان پاره‌لرده اعاده اولنمش ایدی .

هر نه ایسه فضلی بکك بو خبری اوزرینه احرار فرقه‌سنه قدر کیتمکه قرار ویردم . آصف پاشا ایله وداع ایتدم . قپودن چیقنجه تکرار اقسرای جاده‌سنی تعقیب ایتمك ایسته‌دم . بزم بشیر افنـدی او طرفك عساکر عاصیـه ایله محاط اولدیغنی بیان ایده‌رك آرقه‌دن قوم قپویه اینه‌رك شمندوفرله سرکه‌جی‌یه ، اوراه‌ن احرار فرقه‌سی مرکزینه کیتمکی دها مناسب بولدی .

بشیر افندینك بو مطالعه‌سی اوزرینه او جهته ، یعنی قوم قپویه کیتمك اوزره یوله دوام ایتدك .

یکرمی دقیقه صکره بلا عارضه قوم قپویه واصل اولدق . استاسیونه کیروب سرکه‌جی‌یه بیلت آلدق . تام شمندوفره بینه‌جکمز صره‌لرده — نصل خبر آلمش اولدقلرینی بیله‌مم — ارمنی وطنداشلرمزدن بر هیئت اطرافمزی احاطه ایتدیلر . یولمزه دوامك قطعیاً مخاطره‌لی اوله‌جغندن بحثله بزی الیقویمقده اصرار ایلدیلر .

بومحترم وطنداشلرمزك اکثریسی ارمنی قومیته‌لرینه منسوب ایدیلر . او ارالق ارمنی طاشناقسیتیون قومیته‌سیله احرار فرقه‌سی آره‌سنده اتفاق درجه‌سنده برائتلاف موجود ایدی .

بونکله برابر بو وطنداشلر دخی بزم کبی قیامك مرتبلریله هدفنی بر دقیقه اول اکلامق ، اکا کوره تدابیر اتخاذ ایتمك عزمیله اطرافه قومیته‌لرینه منسوب آتلیلر سوق ایتمشلرایدی. آنلرك کتیره‌جکلری خبرلری صبرسزلقله بکلیورلر ایدی .

بزه قارشو اظهار موت و محبت ایدن بو دوستلرمزك بعضیلری ایله فخر و مباهاته لایق دوستلغمز وار ایدی. همده بو دوستلق دور حمیدینك زندانلرنده ، محبسلرنده محرومیتلر ایچنده بولندیغمز زمانلرده حاصل اولمش ایدی .

هیچ برینی دیکرینه ترجیح اولنه‌میه‌جق درجه‌ده حمیت و انسانیتده موقع مخصوص صاحبی بیلدیکمز بو ذواتدن وان معتبرانندن قره‌بت افندی ناتانیان ایله دیشجی لئون افندی‌یی ذکر ایله اکتفا ایده‌رز .

اینشته بزی یولمزدن صرف محبت سوقیله ، نزاکتك قبول ایده‌بیله‌جکی درجه‌ده برشدتله الیقویانلرك آره‌سنده بودوستلرمزده وار ایدی . قره‌بت افندی ناتانیان ، بزی او جوارده ساکن بولندیغی خانه‌یه کتوردی . نه چاره که بز ، وبو دوستلر بودرلو راحت ایده‌میور ، اندیشهٔ عاقبتله متألم اولیور ایدك . قیام مرتبلری ایله هدفنی بر وضوح تام ایله بر دقیقه اول اکلامق ایسته‌یور ، بو یولده پك زیاده عصبیت وصبرسزلق کوستریور ایدك .

نهایت بونلرك انضمام رأیلری ایله بزم بشیر افندی‌یی تکرار احرار فرقه‌سنه ، احرار فرقه‌سنده احمد فضلی بکه کوندردك ، قطعی خبر و معلومات ایسته‌دك .

ایکی ساعت قدر غیوبتدن صکره بشیر افندی عودت ایتدی ، آصف پاشا خانه‌سنده کتیردیکی خبره یاقین خبرلر کتیردی ، بو وطنداشلرمزك حضورنده بیان ایله شوسوزلری علاوه ایتدی .

— فضلی بك عادتا کلدیککزه حدت ایتدی . دقیقه‌فوت ایتمکسزین کلسون دییور . قورقه‌جق بر شی یوق ایمش !..

تام او ارالق ارمنی قومیته‌لرینك تحقیق احوال ایچون اطرافه‌سوق ایتمش اولدقلری آتلیلرده عودته باشلادی — کویا هپسنه بر آغزدن تلقین ایدلمش — کتیردکلری خبرلر بر برینك عینی ایدی . جمله‌سی ، احرار فرقه‌سنك مدبر قیام اولدیغی ، عسکرك‌ده منتظم حرکت ایتمکده بولندیغی مرکزنده ایدی .

نهایت ارمنی وطنداشلرمزله ، او عزیز احبامزله وداع ایتدك . جناب حقه متوکلاً شمندوفر استاسیوننه‌متوجه‌اولدق . بو قدر شناس دوستلرمز هراحتماله قارشو بزی یالکز کوندرمدیلر . رفاقتمزه درت‌مسلح آدم ویردیلر ، که بونلردن بری دوستمز دیشچی لئون افندی ایدی .

*
* *

بلا عارضه سركه‌جی‌یه واصل اولدق . عساكر عاصیه آره‌سندن كچه‌رك باب عالی قارشوسنده بولنان احرار فرقه‌سی مركزینه داخل اولدق . احمد فضلی بكك بولندیغی اوطه‌یه كیردك . فضلی بكی ، باب عالی‌یه ناظر بر پنجره‌یه دیرسكلرینی دیكمش ، اورادن برفاجعه‌نك آن وقوعنه صبرسزلقله‌منتظر ، متلاشی برحالده ، وفقط برقوماندان‌وضعنده كوردك . كندیلرینه یاقلاشه‌رق احوالی ، هدف قیامی استفسار ایتدك .

اوت ، احمد فضلی بك تلاشله باب عالیده بر فاجعه‌نك آن‌ظهورینه انتظار ایده‌یورایدی . عساكرعاصیه‌یه دخی حصر نظر و دقت ایده‌رك بر امر ویرمك ، و فقط بو امری طوغری‌دن طوغری‌یه ویرمكده جسارت ایده‌مامكده اولدیغی رعنا تظاهر ایده‌یور ایدی .

ورودمزدن ممنون اولدی . آیاغه قالقه‌رق قارشولادی . بتون حركاتندن ، اعصابنك یأس و موفقیتك تلافی ایتدیكی حدود مجهوله ایچنده بر تهیج عصبی ایله صارصلمقده اولدیغی اكلاشیلیور ایدی .

بز ، احمد رضا و حسین جاهد بكلرله ، حربیه ناظری رضا پاشانك خبر قتللرینك صحیح اولوب اولمادیغنی ، كامل وناظم پاشالرك موقع اقتداره كتیریلوب كتیریله‌مدكلرینی استفسار یتدك . احمد فضلی بك جواباً :

— آافندم نه کزر ! کیمسه‌نك کیمسه‌دن خبری یوق !
ایشته احمد رضا شورادهء الی ایله‌باب عالی‌یی کوستره‌رك «باب عالیده . عسکر بولندیغی اوطه‌یی قوشاتمش ایچرویه کیرمکه عقل ایردیره‌میور . کیمکله خبر کوندرسه‌ك ؟!...

احمد فضلی بك بو صوك جمله‌یی اویله غریب بر ادا وصدا ایله تلفظ ایدوب بزه باقدی که بداهةً — همت سزه قالمشدر — دیمك ایستدیکی اکلاشلدی ، بتون جوارحی بو مقصدی افهام ایتدی .

بز احمد فضلی بکك مقصدینی اکلامامش کبی کورندك .
کندوسنه تأثیردن خالی قالمیه‌جق شو سوألی ایراد ایتدك .

بن — قصیده‌جی زاده ضیا منلا بکك ترتیبات واقعه‌یه رأیلری منضمیدر ؟

فضلی — خیر .

بن — نیچون خبر ویرمدیکز ؟

احمد فضلی‌بك برایکی ثانیه‌درین دوشوندی . یوزنده علائم یأس و ندامت آرتدی . دیدی که :

احمد فضلی — کیمی کونده‌ره‌یم ، همده بقالم کلورلرمی ؟

بن — اوت ، کلورلر . مساعده ایدیلورسه شمدی بر آدم کونده‌ره‌یم .

دیدم . قبول ایتدیلر . درحال رفاقتمده بولنان دیشچی لئون

افندی‌یی ضیا منلا بکی دعوت ایچون سلطان احمد جوارنده بولنان قوناقلرینه کوندردم . لئون افندی برمدت صکره عودت ایتدی و شو خبری کتیردی . دیدی‌که :

لئون افندی — ضیا منلا اخشامه قدر خبر بکلمش ، بر طرفدن خبر کلمه‌نجه ، عسکرکده پادشاهم چوق یشا نعره‌سنه باشلادقلرینی کورنجه تلاش ایتمش جاده بوستانی جوارنده او کونلرده کیرالامش اولدیغی کوشکه کیتمش یارین کله‌جکلری محتمل ایمش .

بو آرالق احمدفضلی بکله برابر بولندیغمز اوطه‌نك‌قپوسی خفیف اورلدی . فضلی بکك « کیرمکز » امری اوزرینه طانیمدیغم برآدم کیردی و فضلی‌بکه :

— پرنس حضرتلری استنبوطی کوندرمشلر . مولان زاده‌یی بولوب برابر کتیرمکزی امر ایتمشلر .

فضلی بك بکا باقدی — هایدی بالی‌یه کیدهلم — دیدی .

صباح‌الدین بکك بو کیجه دعوتنه اجابتی مصلحته موافق بولدم . رفاقتمزده بولنان ارمنی وطنداشلرمزی تأمین ایدرك صاودم . یانمده یالکز بزم بشیر افندی قالمش ایدی .

فضلی‌بکله براباحرارفرقه‌سندن چیقدق ، رفاقتمزه‌اوزمانلر « عثمانلی » غزته‌سنده چالیشمقده اولان بازبازیان افندیده منضم اولدی . بویله‌جه قوری چشمه‌ده واقع صباح‌الدین بکك

ساحلسرای عالیلرینه واردق . رختمده خدمه بزی استقبال ایتدی . احمد فضلی بکك اشارتی اوزرینه بازبازیان افندی ایله بزم بشیر افندی سلاملغه، احمد فضلی بك ایله بزده حرم جهتنك محتشم صالونده بولنان صباح الدین بکك حضورینه چیقدق . پرنس ، بزی نزاکتله استقبال ایتدی . بزده ایجاب ایدن حرمت و تعظیمده ذهول ایتمدك . حادثاتی دکل ، کندولرینی زیارته کلن مسافرلری اداره‌یه وافی بولنان قوهٔ نطقیه‌لرینك بر قاچ بلیغ روحنواز جمله‌لرینه مظهر اولدقدن صکره او مزین اسکمله‌لردن برینه قعودمزه مساعده ایده‌رك ذات اصیلانه‌لری آیاقده ، اللری جیبلرنده او کنیش و محتشم صالونده غریب بر وضع ایله یورویه‌رك کمال وقار و شهامتله شو سوزلری سویله‌دی :

صباح الدین بك — ایشته بز طورور ، طورورده میدان سیاسته بویله آتیلورز . میرم احوالی نصل بولدیکمز ؟

صباح الدین بکك بو خطابی مبالغه ایتمیه‌رك سویلرم که اوزرمده شدید بر الکتریق جریانی حاصل ایتدی . عادتا صالونك دیوارلرینی ، عینی احتشام ، عینی ادا ایله بو کلماتی طورمه‌دن تکرار ایده‌یورلر صاندم .

پرنسك ! او مبنی مینی وجودیله بو بیوك جبروتی خطابی نه یالان سویلیه‌یم بنی مبهوت ایتدی . ترتیباتی غایت مکمل

و همان نتیجه‌نك استحصال و سلطان عبدالحمیدك خلع ایدلمکده اولدیغنی ظن ایلدم .

صباح‌الدین بکی صمیمیتله تبریك ایتدم . عقلمه کلان شو فکری‌ده بیان ایدرك دیدم که :

— اوت، بتون‌اردوالده‌ایدلمش‌اولدیغی کورینیور. حرکتده انتظام مشهوددر. موفقیتکزی تبریك ایده‌رم. فقط‌دونتماخارج قالمش ایسه و عبدالحمیدك طرفنی التزام ایلر ایسه قورقارم‌که اردو تأمین مقصده کافی کله‌مسون . زیرا قیام ایدن عسکرده تحقیقاته کوره بر دانه بحریه‌لی نفر بیله یوق ایمش ؟

بو مطالعه‌م صباح‌الدین بکی بر آز دوشوندیردی . احمد فضلی بکه معنالی باقه‌رق بکا :

— دونتماده بزم ایله‌در .

دیدی . و احمد فضلی بکه آتیده‌کی امری همان‌ویردی .

—استنبوطی آل . چابوق آثار توفیقه کیت علی‌قبولی‌بی کور ؛ بندن‌سویله، همان بر طاقم بحریه‌لی‌چیقارسون‌خارجده‌کی عسکر ایله برلشدیرسون .ییلدیزه‌ده شمدی طوغریدن طوغری‌یه برطوپ انداخت ایتدیرسونلر !..

احمد فضلی بك ، صباح‌الدین بکدن تلقی ایلدیکی بو امر اوزرینه صالوندن چیقدی . بر قاچ دقیقه صکره‌ده یالینك دختمنه‌رامپه‌ایتمش‌ایستیم‌اوزرنده‌بولنان‌استنبوط حرکت‌ایتدی.

چوق کچمه‌دن فضلی بك عودت ایلدی . علی قبولی قپودانه ملاقی اوله بیلمك ایچون بولده ، زرهلی اطرافنده کچیردیکی احوالی مبالغه ایله اکلاندقدن صکره علاوةً دیدی که :

— نهایت عرض ایتدیکم مشکلاتی اقتحام ایده‌رك علی قبولی بکی کورمکه موفق اولدم . امر عالیلرینی تبلیغ ایتدم . شمدی عسکر اخراج ایده‌جکلر و آنجق طوپ انداختنی سائر ضابطانله هنوز اکمال مذاکره ایده‌مامش اولدقلرندن ممکن اوله‌میه‌جغنی و فقط هرحالده بو امرك دخی صباحه قارشو انفاذ اولنه‌جغنی وعد ایتدی .

صباح‌الدین بك بر غرور و جبروت روحانی ایله :

— تشکرلر ایدرم .

*
* *

تام بو صره‌لرده ایدی که قولاغمزه ییلدیز جهتندن سلاح سسلری کلمکه باشلادی . جمله‌مز تلاش ایتدك . سلاح استعمالنه باعث اسبابی اکلامق مراقنه دوشدك . صباح‌الدین بك معنالی بر نظرله احمد فضلی بکه باقدی . بو نه‌در ؟ دیمك ایسته‌یور ایدی . احمد فضلی بك بر یأس تام ایله :

— بیلمیورم افندم . دیدی .

خوف ، اوهام محتشم صالونده بولنانلری استیلا ایلدی . یالیلیم آتشی ایسه کیتدکجه زیاده‌لشیور ، ایکی طرفلی اوله‌رق عکس

ایدەیور ایدی . یالی‌یەدە تقربە باشلادی. حرم جهتندەقادینلرك تلاش امارەلری اومحتشم صالونەقدر عکس ایتدی. صباح الدین بك بریأس و هیجان تام ایلە بزە :

— لطفاً بر آز سلاملغە چیقارمیسکز ؟..

دیدی . بز درحال صالونی ترك ایلە باغچەدن کچەرك سلاملق اعتبار اولنان دائرەیە کلدك .

*
* *

برمدت صکرە استنبوطلك حرکت ایتمکدە اولدیغی حاصل اولان کورلتیدن اکلاشیلدی . ناکاە ظهور بوحادثەیە قارشو یکیدن اتخاذ تدابیر ایدلمش و ینە صباح الدین بکك بر تعلیمات مخصوصەسیلە برینك بر جهتە سوق اولنمش اولدیغی ذهابندە بولندق . ذهابمز مکر خطا ایمش ، پرنس حضرتلری ! « ایشتە بز طورور ، طورردە میدان سیاستە بویلە آتیلورز ! » کلامنی بزە بر قاچ ساعت اول کمال عظمت وجبروت ایلەصرف ایتمش ایکن بودفعە بتون توابعی ایلە ، حتی احمد فضلی بکی ایلە برابر استنبوطە بینەرك دکزە آچلمش ، وجود قیمتدارلرینی قورشون منزلندن اوزاق بولندیروب نجات تحریسنە قویلمش !...

هرنە ایسە اومحتشم ساحلسرای عالی‌یە یاقشمیان بزلر ایلە طبیب خصوصیلری ، وبازبازیان افندی ایلە مدیر امورلری امین بك قالمش ایدك .

سلاح سسلری ایسه دوامده کیتدکجه سرایه تقرب ایتمکده ایدی . بو آرالق بر ایکی عسکرك ساحل جهتندن آیاقلرینك متعاقباًده هوایه آندقلری سلاحلرك سسلرینی ایشتدك. نفرلرك نظرمزدن کیزلنه‌مه‌ین بوحرکتلری مسئله‌نك بر فاجعه دکل بلکه بر قومیدیا اولدیغنی کوستردی . همان نجره‌یه تقرب ایده‌رك نفره دیدم که :

— همشهری ! نه وار ؟ نیچون سلاح آتیلیور ؟..

— دیدیکمز اولدی ! شریعت ویرلدی. شنلك یاپیورز ؟...

عسکر نفرینك بو جوابی هیجانمزی تسکین ایتدی. صباحدن بری جریان ایدن حادثات دماغمزی اساساً یورمش اولدیغندن بلا اختیار بولندیغمز اوطه‌نك برجهتنه اتکا ایده‌رك اویودق.

صباح قالقدیغمزده ، صباح الدین بکك سرای عالی‌یه تکرار عودت بیورمش اولدقلری خبرینی آلدق . بر آز صکره تکرار شرف ملاقاته مظهر اولدق .

بو دفعه سلطان زاده جلال بکیده صالونده برابر بولدق . پرنس حضرتلری ! بر ابتسام مخصوصله ، وفقط خجالتله کیجه کچیریلان احوالی توصیفه، حاصل اولان تلاشك بیهوده اولدیغنی تعریفه و هرحالده کامل و ناظم پاشالرك همتیله اکمال ترتیبات واعادهٔ انتظام ایدیله‌جکنی بیانه باشلادی .

طوغریسی یا بز، او دقیقه‌دن اعتباراً صباح الدین بکه اولان

اعتمادمز تزلزله اوغرادی . احوالك آن بآن تغیرینی خیرلی کورمیورایدك. جبانتله قارشمش خیالانك عاقبت وطنی مخاطره یه اوغراته جغنی تخمین ایلیور ایدك . بویله محتشم سرایلرك ، محتشم صالونلرنده اوطورانلرك ، حیاتك آنجق ناز وسعادتیله یشایانلرك معرکهٔ سیاستده ایش کوره بیله جکلرینه ارتق احتمال ویره میور ایدك . بوحادثه بزه و اخلافمزه واضح اوله رق اکلاته بیلور که برفرقهٔ سیاسیه یی ، بر انقلابی اداره ایتمك محتشم مطنطن پروغراملر دکلدر. رجالك قابلیت وعزملریدر.

*
* *

صباح الدین بك ینه استنپوطلك احضارینی امر ایتدیلر . افرادعائله لرینی « ینندك » ده واقع کوشکلرینه نقل ایده جکلرینی بزیده احمدفضلی بکله لطفاً استنپوطله سرکه جی یه قدر ایصال بیوره جقلرینی بیلدیردیلر .

بعدالظر ، چولوق چوجق استنپوطه بیندك . عادتا او محتشم سرایدن مهاجرت اولنیور ایدی .

پرنس حضرتلری احمد فضلی بکله بزه شو امری ویردیلر:

— استانبوله وصولکزله وقت غائب ایتمکسزین « سربستی » اداره خانه سیله احرار فرقه سی اوکنه « یشاسون شریعت ، یشاسون عسکر ، یشاسون مشروطیت » کتابه سنی حاوی برر بیوك سنجاق اعمال ایتدیروب تعلیق ایدیکز .

صباح‌الدین بکك بو امرینه مبهوت قالدم . جواب ویرمکه بیله لزوم کورمدم. درین درین انجامی، کچیریله‌جك فلاکتلری دوشونمکه قویلدم .

*
* *

سرکه‌جی اسکله‌سنه تقرب ایتدك . اسکله او کنده برچوق خلقك طوپلانمش اولدقلرینی کوردك .

صباح‌الدین بك خلقك سبب اجتماعنی اکلامه‌دن بو خلقدن استفاده هوسنه دوشدی . بزه حاکمانه دینیله‌جك بر افاده ایله دیدی که :

— باقکز اسکله‌یه برچوق خلق طوپلانمش بوندن استفاده ایتملیدر . سز بورادن بر صندال‌ه اقطارمه ایدیکز . طوغری اسکله‌یه چیقکز . اهالی‌یه نطقلر ایراد ایده‌رك آماللزه اولان مربوطیتلرینی تقویه ایدیکز .

امره امتثالاً درحال بر صنداله آتلادق . سرکه‌جی‌یه طوغری متوجه اولنجه صباح‌الدین بك بر سرعت تام ایله « پندك » ه تحریك چرخ عزیمت ایلدی ، کوزدن نهان اولدی . بو خطیب ، بزی سرکه‌جی‌یه ، سرکه‌جیده مجتمع اولان خلقه خطابت اختلاله سوق ایده‌رك کندیسی استنبوطله دکزك طالغه‌لرینی یارمغه احتمالکه جوش و خروشه باشلایان خیالات داهیانه‌لرینك سنوحاتی‌ده‌بلیغ افاده‌لرله اهدایه‌قویلمش ایدی .

سر كه‌جی اسكله‌سنه تقرب ایدنجه بن فضلی بكه :

— برادر ! اهالینك سبب اجتماعنی اكلامه‌دن طوغریجه اسكله‌یه چیقمق ظن ایدرم كه بویله بر كونده معقول دكلدر . شویله بر طرفه یناشالمده احوالی اكلایه‌لم اولمزمی ؟

دیدم . فضلی بك مطالعه‌می مصیب بولدی . سر كه‌جی اسكله‌سنك شمندوفر استاسیونی جهتندن قره‌یه چیقدق . سبب ازدحامی تحقیق ایدنجه صدارته تعیین اولنان توفیق پاشانك الای والاسنی تماشا ایچون خلقك طوپلانمش اولدیغنی اكلادق !..

* * *

باب عالی‌یه طوغری فضلی بكله یورودك اداره‌خانه‌مزه تقرب ایدنجه آیرلدق .

سربستی اداره‌سنی بر چوق عسكر ، وخواجه‌لرله طولمش هر بری كندی عقلنه كوره بر طاقم مطالب درمیان ایده‌رك نشرینی طلب ایتمكده ایدی . بونلری بر صورتله اسكاته غیرتله انجامك وخامتنی ملاحظه‌یه قویلدم .

ایشته بویله‌جه‌ینه درت بش طلبه ایله اوغراشور كن قیصریه منفاسندن بری كندولری ایله دوستلغمز ، حتی افكار احرارانه‌دن متحصل براخوت معنویه‌مز بولنان اركان حربیه قائمقاملرندن فیضی زاده علی غالب بكی البسهٔ رسمیهٔ عسكریه‌سیله اوطه‌مه كیردیكنی كوردم چهره‌سنده حزن وغضب تجلی ایتمش ایدی .

استقبال ایتدم. بر وقار عسکری ایله شو سوزلری سویله‌دی :

— رفعت بك کوردیکزمی حال نه اولدی ؟ سزه اوقدر اعتدال توصیه ایتمش ایدم .

— والله ، بنده متأثرم .

— ایشته مجادلهٔ قلمیه‌نك بو جاهل ملت اوزرنده عکس تأثیری ، نتیجه‌ده ایش تکراربزه قالدی. وداع ایچون کلدم . شمدی ادرنه‌یه کیدییورم . لطف حقله اردو حریتمزی ، مشروطیتمزی محافظه ایده‌جکدر . بونی تبشیر ایدرم .

— تشکرایدرم . بکابر تعلیماتکز وارمیدر ؟ یمین ایدرم که بو دقیقه‌دن اعتباراً بتون موجودیتمی سزه ، اردویه حصر ایده‌جکم .

— تشکر ایدرم . سزه اعتمادم واردر . ایجاب ایدرسه یازارم . هرحالده شمدیلك خلقی ، عسکری سکوته دعوت ایدیکز .

غالب بکله حزین حزین وداع ایتدك. موفقیتنه دعالر ایتدك. بومحترم دوستمز سلامت وطن یولنده غزای حریته کیدییور ایدی . بز زواللیلر قلم الیمزده مبهوت قالمش ایدك .

بو قهرمان مجسمه اوقیقه‌ده غبطه ایتدم . عسکربولنمدیغمه قلباً آجی طویدم .

*
* *

ایشته قیامك ایکنجی کونی بویله‌جه شاشقینلقلر باشلامش ایدی. صباح‌الدین بك «بندك» «صاوشمش ایدی. حکومتده‌کی قدرتده بتون بتون زائل اولنجه اسکی دورك خفیه‌لری میدان بولمش ایدی . انواع تحریکات ایله خلق وعسکر افساد ایدلمکه باشلانمش ایدی .

والحاصل قیامی تعقیب ایدن ماتملی کونلر ، استانبولی بیوك تهلکه‌لره القا ایتمش ایدی . حریت کلام ، حریت شخصیه محو اولمق مرتبه‌سنه وارمش ایدی . غزته‌لرك قسم اعظمی باشده عطوفتلو مهران افندی حضرتلرینك « صباح » ی اولدیغی حالده معتاد قدیم وجهله ولی نعمت ظل‌اللهه دعالر ایله جمل مدحیه یاغدیریلور اولدی .

اورته‌ده بر بزم « سربستی » ایله برقاچ غزته دها هرنوع مخاطراته رغماً استحقار حیات ایله جهاد احرارانه‌ده دوام ایتدیلر. سرای جهتنه ، سلطان عبدالحمیده حاصل اولان تمایلك ، بو بابده‌کی پروپاغاندالرك کسر و دفعنه وار قوتله چالشدق .

اوصره‌ده یومی اوله‌رق انتشاره باشلایان « ثروت فنون » و « هلال » غزته‌لری دخی الحق ابراز حمیتده موقع مستثنا طوتدیلر.

ایشته نیسانك برنجی کوننده‌ن استانبولی ترك ایتدیکم طقوز نیسان ١٣٢٥ تاریخنه مصادف پنجشنبه کوننه قدر « سربستی » ایله یازیغمز مقالاتی خلاصةً درج ایده‌یورم .

« سربستى » دن : ١ نيسان ٣٢٥

عموم ملت عثمانيه‌يى سكونته دعوت ايدرز . بو اثناده ملتك هيجانينى موجب اوله‌جق صورتده حركات تشويقكارانه‌يه جرأت، معاذالله نتايج وخيمه توليد ايدر .

. . . .

بز، هرحالده ملتيده، ملتك قرة العيونى اولان عسكرمزيده سكونته دعوت ايدرز . افكار عموميه ، حسيات مليه عليهنده بولنانلرى تقبيح ايدرز .

« سربستى » دن : ٢ نيسان ١٣٢٥

عموم عساكر محترمهٔ عثمانيه بر طاقم ضعيف القلب نسوان واطفالى مهما امكن دوچار هيجان ايده بيله‌جك نمايش وحركاته نهايت ويره‌رك حتى اقامه ايچون نه‌قدر جلادت كوستردیلر ايسه، شمدى حقى محافظه ايچونده اومرتبه اطاعته توسل ايتملرى مقتضاى حكمت و حميتدر .

خلاصه مملكتمزده امر عدالتى ، انتظام و آسايشى ذره قدر خللدار ايتميه‌رك نمايشلره نهايت ويرلمسى ، على الخصوص سلاح انداخته قطعياً خاتمه چكلمسى قرة العيونمز معزز قرداشلرمز، قهرمان عسكرلرمزدن رجا ايدرز .

« سربستى » : ٣ نيسان ١٣٢٥

اميد ايدرز كه قابينه فنالغك اساسنى ، مصدرينى آرنق

خلقك هیجانی بادی اولان بو حال ألیمك اوکی الئملیدر.
برده اجانب آره‌سنده پك چیر کین بر صورتده اشاعه ایدیلن
مکتبلی ضابطلر شایعهٔ غیر لایقه‌سنی صورت رسمیه و قطعیه‌ده
تکذیب ایده‌رك شرف جلیل عسکریت اعلا و تشریف
قلنملیدر .

« سربستی » دن : ٥ نیسان ١٣٢٥

ای عساکر مؤحدین ! شریعت نامنه سزه سویلیورم که
اسلامیتك روح قوتی اردودر . اردونك‌ده روحی ومفکره‌سی
مکتبلی ضابطلردر. بونلره ایلیشمك حیات‌ملته جنایت‌ایتمکدر.
شمدیکی عالمده‌شجاعت عقلیه و فکریه‌در که بری بیکلره‌مقابل
کلیر . بر منورالفکر مکتبلی‌ضایع ایتمکله‌بیکلرله آدمی‌مبارزهٔ
مدنیه‌ده غائب ایتمش کیبدر . بوزمانده یالکز شجاعت مادیه
کافی دکلدر . زیرا اجنبیلر بزه فن حربله غلبه چالمشلردر .

بدیع الزمان
سعید کردی

« سربستی » دن : ٦ نیسان ١٣٢٥

اکر علم وعرفان ارزو ایتدیکمز درجه‌ده هر کسده بولنسه
ایدی، مظاهرهٔ عسکریه‌ده‌اهالی طرفندن‌مطبوعاتمزدن برقسمنه
قارشو روا کوریلن او تجاوز نا مشروع حصوله کلورمیدی؟..
مشروطیتك الڭبیوك شرطی طرف‌مقابلك دخی سوزلرینی

عين دقت و اعتدال ایله دیکله مك دكلمیدر ؟ حتی اقلیته قارشو مجاسنك طور نامقبولنی بز هر كون تعقیب ایتمیورمی ایدك ؟ اقلیتك ده اكثریت كبی عین اهمیت و كمال سربستی ایله استماع اولنمسنی طلب ایتمیورمی ایدك ؟ یوق ، یوق ، اساساً نامشروع اولان انتقامك بو قدر چیركین بر صورتده خلقمزده تظاهر ایتمسی هر زمان مدخولدر .

« سربستی » دن : ٧ نیسان ١٣٢٥

مشروطیت تهلكه ده میدر ؟.. ایشته بر سوأل كه هر بر عثمانلی یی الكتریق قوتیله دوشوندیرمكه مجبور ایدر . اویله یا ! اوتوز شو قدر سنه دنبری كچیردیكمز حیات ذلیلانه ، عمر اسیرا خاطرلردن چیقار ، اونودیلور بلالردنمیدر ؟ او حالده تلاشه ، هیجانه ، خلجانه هر كسك یردن كوكه قدر حقی واردر .

. . . .

شهرمزده حصوله كلن هیجان خارجه سوء تأثیر ایتدی . ولایات عثمانیه نك هر طرفندن پروتستولر یاغدیرلدی . ایكنجی واوچنجی اردولرمز غضنفران دلیران كبی كوكره مكه باشلادی . بونلر هپ نه ایچون ؟.. اوت ، مشروطیتك ، قانون اساسینك ایچوندر . بو قهرمان عسكره ، بو فداكاران ملته بزدن عظیم عظیم تحسینلر ، شاباشلر .

« سربستی » دن : ٨ نیسان ١٣٢٥

استانبول جوارینی مظفر اردومز صارمش ، مشروطیت

عثمانیه‌مزی حتی موجودیت ملیه‌مزی حمایه و محافظه ایچون کلن بو قهرمان فدائیلرك قارشوسنده حکومت نصل بر رنکده آلدیغنی نه ایچون بر بیاننامه‌ایله اعلان ایتمیور ؟..

نره‌یه کیتسه کز روایتلر مختلف ، شایعه‌لر متعدد بعض یرلرده فرحبخشا بعض محافلده دهشت آور حوادثلر اکسیك دکلدر .

. . . .

حکومت آیروجه بر بیاننامه نشر ایده‌رك اردوی عثمانی ایله هم افکار و آمال بولندیغنی ، موجب تلاش هیچ بر شی اولمدیغنی تأییداً اعلان ایدرسه هرکس ایش و کوجیله مشغول اولور . بر طاقم بدخواهانك آراجیف مصنعه‌سنه قارشو آزاده‌ٔ تهییج بولنیور .

« سربستی » دن : ۹ نیسان ۱۳۲٥

بو کون بتون عالم انظار دقتی مملکتمز ، علی الخصوص مشروطیتی محافظه املیله حرکت ایله‌ین اوچنجی و ایکنجی اردو هیئت عسکریه‌سنه منعطفدر .

موقعمز فوق العاده اهمیتلی ، او نسبتده‌ده نازکدر . حرکت اردوسنك قوماندانی اذهان عمومیه‌یی نشر ایتمش اولدیغی بیاننامه ایله تأمین ایتدی . خلقك بوزینی استیلا ایدن اصفرار حزین زائل اولدی . بز امید ایدر ایدك که حکومتده دیکر بر بیاننامه

ایله اردو قوماندانه پیرو اولسون. لکن حکومت بویله یاپمدی.
سکوت ایتدی . حالا ده ایدییور .

بو کون حرکت اردوسنك استانبولی دائراً مادار احاطه ایتمسی شبهه یوق که هرکسی تطمین ایدر . لکن عسکرك بو حالده دوامی البته بر نتیجه یه اقتران ایتملیدر .

. . . .

بز قناعت وجدانیه مزی سویله مك، همده سربست سویله مك ایسته یورز . اجتهادمزدن طولایی معاتب ایدلمامه لی یز .

معلومدرکه روم ایلی اردوسنك اعلان مشروطیتده ایفا ایتمش اولدیغی خدمات برگزیده یار و اغیارك نظر تقدیر والتفاتنی فوق العاده جلب ایتمشدی . هنوز بویله قان دوکولمکسزین استرداد اولنان حریتدن تاریخده بر نشان کوریلمامش اولدیغی عالم طرفندن تصدیق اولنمشدی .

فقط شوراسنی ده سویله مك اقتضا ایدرکه بونجه سنه لردنبری استبدادده الیشمش ، باصدیغی طوپراقلره منتلر ، استغنالر کوسترمش اولان جبابرۀ استبدادی باشی بوش براقمق ، بونلرك حرکات مفسدتکارانه لرینی ترصد دائمی التنه الماملق بوکونکی نتایج الیمه یی حصوله کتیرمشدر .

بز بونی انقلابی متعاقب اخوانه سویلمش ، ایضاح دخی ایتمشدك . فقط کمال عنف ایله جواب رد الدیغمزدن آیرلمشدق.

بوكون آرتق بونلك لزومی ، لزوم قطعیسی حس اولنیور .

. . . .

اكر اوچنجی اردو صدر مشروطیتدن بری نكهبان ،
ساهر مشروطیت اولەرق بر وضعیت بیدارانه المامش اولسەیدی
بوكون ینه دعوات مفروضهٔ حضرت ظل اللهی ایصال كنكرهٔ
اسمان اولەجقدی .

. . . .

بوكون ینه بر طاقم تأویلاته الدانماملی ، اكر بودفعەده
حركت اردوسی یمینلره ، قسملره اینانوب قالقار كیدرسه امین
اولەلم كه آرتق بوملتك انقراضی، اضمحلالی محققدر. هانكی
قانون، هانكی وجدان، هانكی منطق اوتوز اوچ سنەلك آتش
فشان بر استبداد منبعنك بردنبره كلزار روایح فشان حریت
حالنه استحاله ایدەجكنه حكم ایدر . قائل اولور .

. . . .

بش التی كشینك بیوك آطەیه نقلیله ایش بتمزدی . بز بونی
سویلەدك لكن كیمسەیه اكلاتەمدق . بونلرك اللری ، قوللری
متحرك اولدقجه استبداد ازاله اولمش صاییله بیلیرمی ؟ بتون
دوائر بونلرك منسوبلری ، اقربالری ، لطفدیلری ایله مالامال
البت بونلر حریتك دشمنی ، دشمن بی امانی اولەجقلردر .

. . . .

اورته‌لقده آثاری کوریلان هیجان هر نه قدر حرکت اردوسنك بیاننامه‌سیله تسکین اولنمش ایسه‌ده شمدی دیکر بر هیجان بتون قلوب صافیهٔ ملتی استیلا و احاطه ایتمشدر. اوده حرکت اردوسنك استبداده قارشو حرکت قطعیه‌سنده قالمشدر. ایکنجی و اوچنجی اردونك شانلی عسکرلری آرتق بو امنیه‌یی قوه‌دن فعله چیقارملیدر.

سزده‌ای شوکتمآب! قدرت‌نصاب! آرتق انصاف ایتسه‌کزده کندی کندیکزه شویله‌دیز شاتوسندن چکیلیوسه‌کز ...

« سربستی » دن : ۹ نیسان ۱۳۲۵

ذات شاهانه‌نك کچن کون اسماعیل کمال بکه : — بتون ملت استبدادی ایسته‌سه بن ایسته‌مم . بیوردقلری معلومدر . برده :

— ملت ایسته‌سه جانمی‌ده فدا ایدرم .

فرمایش لطیفه‌له بتون سویدای ملتی لبریز شادمانی بیوردقلری نطق عال‌العال شاهانه‌لرینی درخاطر ایتدیرمك ایسته‌رز .

اکر حالا شوکتمآب بو افادهٔ شوکتلرینی درخاطر بیوریورلرسه انفاذی زمانکده حلول ایتدیکنه بز کندیلرینی ایقاظ ایلرز .

بوکون اوتوز میلیون عثمانلینك سعادتی ، رفاهیتی ذات همایونلرینك یلدیزدن چکیلمه‌لرینه متوقفدر، هم بو چکیلمه‌لریله

برشی غیب ایتمیور ثروت و سامان مخفیه‌لریده ینه کندیلرینك اوله‌رق فدا ایتمکه آماده اولدقلری جان شیرین‌ده کارقاله‌رق چکیلسونلر .

***

ایشته ۳۱ مارت ۱۳۲۵ قیام عسکریسنك بویله فنا بر رنگه کیرمسی ، بالخصوص هدف اصلی اولان « مادهٔ خلع » ترتیباتی جبانتله ممزوج خیالات ایله آلت اوست اولدیغی ، هر کس کندینه مخصوص شخصی آمال واحتراصاته قاپیله‌رق بدبخت وطن ، زواللی ملت آتشلر ایچنده قالدیغنی کورنجه درین درینه دوشونمکه ورفقا ایله هیچ بر فرقه‌نك احتراصاتنه اهمیت ویرمکسزین اغفال ایدیلان عسکرله ، بونلره پیرو اولان عوام صنفنك سویهٔ ادراك وعرفانلری نسبتنده بالاده نمونه‌سنی کوستردیکمز صورتده نشریاتده دوام ، ایده‌رك سرای جهتنه باشلایان تمایلی وار قوتمزله قیرمغه غیرت ایتدك . مساعیمز سایه‌سنده ادعا ایده بیلورز که بر چوق قانلی فجایعه مانع اولدق . زیرا « سربستی » نك خلوصنه ، طوغری سوزی ایله طوغری اوزینه خلقده ، حتی عسکرده حرمت و اعتماد وار ایدی .

نهایت بالاده صورتلری خلاصةً یازیلان مقالات ایله سلطان عبدالحمیده ، ترك سلطنت تکلیفنده ، حرکت اردوسنه دخی

بو جهتك هر حالده نظر التمسی لزومنی اخطار و تمنی ده بولندقدن صکره موقتاً تعطیل نشریاته و استانبولی ترکه مجبور قالدق .

*
* *

٩ نیسان ١٣٢٥ پنجشنبه کونی واپورمز اقشامه طوغری استانبول مرساسندن فك لنکر ایتدی . آغیر آغیر بر رفتار ایله سرای برونی دوندی ، آطه‌لر دکزینه باش ویردی .

استانبول، او پای تخت عثمانی، او « بیزانس » دن موروث بیك درلو حیله، بیك درلو آنتریقه ، بیك درلو فجایع وجنایات حقری؛ لطافت طبیعیسنی آرتدیرمق ایچون او آرالق، غروبك سونوك نورندن شفاف بر تول لباسه آشفته‌جه بورنمش ، بر عشوهٔ غرام فتان ایله نظرمزدن آهسته آهسته کیزله‌نیور ایدی .

بو شهری ترك ایتمکه بنی مجبور ایدن اسباب وحال، بیك درلو احتساسات ایله قلبمی، روحمی ایکله‌نیور ایدی. اوت شهرده حریت واستبدادك مصادماتی موجود ایدی. بن ایسه وطندن بویله بر کونده، بویله بر واویلای محشرده آیرلمغه مضطر قالمش ایدم. دشمنلردن زیاده دوست اولملری لازم اولانلرك سهام تعرضنه اوغرامش ایدم . تکرار آلام غربتك ، محرومیتك آجی صدماتنه کوکس ویرمکه مجبور ایدلمش ایدم . قباحتم ، یگانه قباحتم، اوت، وطنمه فرط محبتم، حریته عشق شدیدم؛ پرستشم اولمش ایدی . بونی اخوان چکه‌میور، قصقانیور ایدي. حریتی

دائرهٔ محدوده‌لرنده صقشدیرمق ایسته‌یورلرایدی. حریتك، عشق قدرطاتلی اولسه‌ده اسارته تحمل ایده‌میه‌جکنی دوشونه‌میورلرایدی.

بزم بو خصوصده‌ده اجتهادمز اخوانك اجتهادینه مخالف ایدی. بز، نازنین حریته تام معناسیله عاشقز. فقط بوعشق‌ده بوغرامده هرکسی، بتون عالمی مشترك كورمك ایسترز.

اوت بز، حریتك، همده غیر محدود برحریتك عاشقی‌یز. بتون وطنداشلرمزی، حتی بتون انسانلری؛ عرق ابیض، عرق اصفر، عرق اسودیله بتون بنی بشری عشقمزده مشترك كورمك ایسترز. حتی ممکن‌اولسه كرهٔ ارضی بر وطن مشترك حالنه قلب و افراغ ایدلمش كورمك ایسترز.

ایشته بو آرزو ایله، بو سودا ایله بز، نازنین حریتی اكلایامینلره، ادراك ایده‌مینلره تعریف و توصیف وظیفه ایدینه‌رك خلقه حریتك بتون محاسن و بدایعنی تصویرایده‌یور قلوب ناسی اكا جذبه، پرستشه وارقوتمزله چالیشیور ایدك.

فقط دوستلر جهادمزی، اخوان اجتهادمزی چكه‌مدیلر، بزی شویله بر طرفه آتیویرمك ایسته‌دیلر. فقط بز، اعتماد تام ایله معتمدزكه‌تاریخ خدماتمزی تقدیرده ذهول ایتمیه‌جكدر.

*
* *

چناق قلعه‌یه، ازمیره، آندن پیره‌یه واردق، «پیره» لیماننده‌ن واپورمزه ماینجی فائق بك بیندی.

فائق بك سرای منسوبلرندن برمابینجی ایدی . مرتکب ایمش ، جاسوس ایمش ، ماضیٔ حیاتی تأمله ، تدقیقه لایق ایمش !؟... نه اعلا !.. فقط بو کیملرك سوزلرینی برحکمدار ارادهسی درجهسندهتلقی ایدوب شیارمالرینهخدمت ایدنلر کیملر ایدی ؟... مقام و حیثیت ذاتیهلرینی مابین خدمهسنه ملعبه ایلیهرك طولاییسیله وطنه ، مملکته اهانت ایلهین وکلای قدیمه دکلمی ایدی ؟ عجبا بونلرك احوالی فائق وامثالندن زیاده تدقیقه لایق دکلمی ایدی ؟ فائق وامثالنی قووالامقدن ایسه وکلای سابقهیی بر حدهٔ عدالتدن کچیرمك عجبا دها معقول ومقبول ، و « انقلاب » کلمهسنك معنای حقیقیسی ملته دها واضحاولهرق کوستریله بیلمش اولمزمی ایدی ؟...

سلطان عبدالحمیدك اوتوز اوچ سنهلك تخریباتنكحساباتنی کورمك اقتضا ایدنجه تأمل ایدلملیدرکه او دورك سیأتنه آز چوقعلاقهدار اولانلرك یکونی میلیونلره بالغدر. جملهسی درجه درجه قانوناً مؤاخذه اولنه بیلورلر. فقط حال ، زمان بویولده بر عدالت عمومیه اجراسنه مساعدمیدر ؟.. مساعد دکل ایسه مسئولیتده حکمة ، منطقاً ، قانوناً هم عیار اولان وکلا ، رجال مأمورین سابقدن بعضیلرینی نصل اولدیده تکرار مقامات عالیهیه اصعاد ایتدك ؟و نصل بونلردن بر قسمنی همده « ادارة » نفی و تعزیب ایلدك ؟ بو منطقسزلق نه یولده تأویل ایدیلهبیلور؟

قواعد و قوانین مشروطیت و عدالته نصل تطبیق ایده بیلدك؟!..

ایشته بزجه بو کونه قدر حل ایدیله مین معما بودر ! وطن ایدرزکه افکار عمومیه یی رجال انقلابدن تبریده باشلیجه مؤثر و عامل بودر !...

*
* *

فائق بکله واپورده کوروشلدی . محاورەده فائق بك دور سابقه تحسرینی کتم ایده میور ایدی. احتیاطاً حریته، مشروطیته دخی محب بولندیغنی ، هله شخصنك ترتمیز وپاك اولدیغنی یانه یاقیلا اکلاتیور ایدی . بزەده غیرتمزدن . حریتی مدافعه مزدن طولایی محب اولدیغنی و تکرار دوام جهاد ایچون کندولرینه مراجعت ایده جك اولورسه‌ق ممنونیتله نقدی فداکارلقلرده بولنه جغنی ایماایدەرك « احرار » فرقه سنك تکرار احیاسنی تمنی ایلیور ایدی.

*
* *

استانبولدن حرکتمزك بشنجی کونی علی الصباح اسکندریه لیماننه داخل واوکون قاهره یه واصل اولدق .

قاهره یه وصولمزك ایرتسی کونی مصرده‌کی احرار ایله طرفدارلری ایمش اولدیغمز « ادن پالاس » اوتلنه کلدیلر . برطرفدنده حوادث مراقلیلری ایله یرلی واجنبی غزته مخابرلری بربرلرینی متعاقب زیارته باشلادیلر .

استانبول احوالی حقنده آژانسلر هرساعت بربرینه مباین

خبرلر ویریپورلر ایدی . افکار عمومیه‌یی حریت واستبداد حقنده ترددلرده براقیورلر ایدی .

بز ، بو زیارتجیلره صودن جوابلر ویرمکله اکتفا ایتدك .
یالکز او ارالق قاهره‌ده بولنان احرار فرقه‌سی کاتب عمومیسی نورالدین فرخ ، وسینوب مبعوثی دوقتور رضا نور بکارله باش باشه ویره‌رك احوالی درین درین ملاحظه و مطالعه ایلدك .

نهایت احرار فرقه‌سی کاتب عمومیسی نورالدین فرخ بکله اسکندریه‌یه اینه‌دك . مابینجی فائق بکله کوروشمك ، تشبثاتنك درجه‌سنی اکلامق ایسته‌دك . زیرا بو آرالق استانبول مطبوعاتی بزه ، شخصمزه ، و احرار فرقه‌سنه انصافسزجه هجوملرده بولنیورلرایدی . افکار عمومیه‌یی علیهمزه تحریك ایلیورلرایدی . بز ایسه هرنوع وسائط مدافعه‌دن محروم ایدك . احرار فرقه‌سی کاتب عمومیسنی مصرده پاره‌سز اونوتمشلرایدی . شریف پاشا طرفندن تخصیص ایدیلان شهری بیك فرانق قطع اولنمش ایدی .

ایشته ایکیمز بویله بر حال ضجرت ایچنده ایکن اسکندریه‌یه اینمش فائق بکه مراجعتی دوشونمش ایدك .

اسکندریه‌یه وصولمز کونی بن فنا وشدتلی برخسته‌لغه طوتلدم دوشکدن قالقه‌میه‌جق حاله کلدم . بناءً علیه فائق بك ایله ملاقاتی نورالدین فرخ بك درعهده ایلدی .

نورالدین فرخ بك ، فائق بكله ملاقاتندن نشئه‌لی اوله‌رق عودت ایتدی . احرار فرقه‌سنك تكرار حیات بوله بیله‌جكنه امیدلنمش ایدی . فائق‌بك دلالتیله موسیو « زروداكی » اسمنده یونانلی بر بانكر ، وموسیو « روزولاتو » اسمنده بر اووقاتله معارفه پیدا ایتمش ایدی . بونلر احرار فرقه‌سنه محب ، وتكرار فرقه‌نك كسب قوت ایتمسنه‌مادی یاردیم ایتمك عزمنده‌اولدقلرینی ، صباح‌الدین وفضلی بكلرله‌ده معارفه‌لرینك بولندقلرینی ، وحتی بعض آمالدن طولایی اولجه ایكی‌بیك‌لیرا صباح‌الدین بكه احرار فرقه‌سی نامنه اوله‌رق ویرمش اولدقلرینی بیلدیردی .

والحاصل بوصورتله فائق بكله تماسده دوام ایتدك . نهایت آتنه‌ده بولنان اسماعیل كمال بك وسائر احرار فرقه‌سنه منسوب ذوات ایله برلشوب مذاكره ایتمك ، فرقه‌نك تكرار اسماعیل كمال‌بك‌ریاستی آلتنده اوله‌رق احیاسنه‌غیرت ایلمك ، بوخصوصده اون بیك لیرا درجه‌سنده بر فداكارلقده بولنمق ، بر قاچ كونه قدر كندیسنك دخی آتنه‌یه كلوب بزله برلشمك وعدینی ، بیك فرانق راده‌سنده‌بر خرجراه‌ایله فائق‌بكدن الدقدن صكره خسته بولندیغم حالده نورالدین فرخ بكله برابر اسكندریه‌دن آتنه‌یه كیتدك .

فی‌الواقع آتنه‌ده اسماعیل كمال‌ورضانور بكلرله سائره‌یی بولدق . اسماعیل‌كمال بكه‌فائق‌بك‌مسئله‌سنی تفصیلاتیله اكلاتدق . مناسب

وموافق بولديلر . فائق بكك اسكندريه‌دن آتنه‌يه ورودينه انتظار ايلدك .

*
* *

بز فائق بكى آتنه‌ده بويله‌جه انتظار ايتمكده ايكن استانبولده تشكل ايدن ديوان حرب عرفى حقمزده بر اخذ كرفت امرى اصدار و اعلان ايلدى .

استانبول غزته‌لرنده مشهودمز اولان بو اعلان رسمى اوزرينه درحال ديوان حرب عرفى رياستنه ، و حركت اردوسى قوماندانى محمود شوكت پاشايه آتيده‌كى مكتوبى يازدق. نشر ايديلك اوزره استانبولده بولنان بالجمله غزته‌لره صورتنى دخى كوندردك . استانبول غزته‌لرينك هيچ برى بو مكتوبمزى درج ايتمدى . يالكز « طنين » غزته‌سى صوك فقره‌سنى يازمقله اكتفا ايلدى . ايشته يازديغمز مكتوبك صورتى :

عيناً

. . .

صباح غزته‌سنك ٧٠٥٠ نومرولى و ٢٩ نيسان ٣٢٥ تاريخلى چهارشنبه نسخه‌سنده درسعادتده متشكل ديوان حرب عرفى رياستنك آتيده‌كى اعلانى كوردم .

فنالغه چهار چشم ایله منتظر اولان سلطان مخلوع عبدالحمید شرف سوقاغی رؤساسنی دخی الده ایتمکه وآنلری دام اغفالی آلتنه الهرق هدیه‌لر ، بهیه‌لر ایله کندینه جذب ایدوب الت ایتمکه باشلادی . مبعوثان رئیسی احمد رضا بکك پارسه‌ده الك بیوك مزیتی سلطان حمیددن پاره قبول ایتمامش اولماسندن عبارت ایکن همشیره‌سنه‌و کندوسیله سائر رفقای کرامنه ویریلوب قبول ایتدیریلان احسانلر ، هدیه‌لر ، بهیه‌لر سلطان حمیدك کیزلی حرکاتنه بیوك جولانکاه آچدی . بو جهتلری و بوغفلتك نتیجه‌سی نهایت ایلك هجومك کندی حیاتلرینه واقع اوله‌جغنه دخی آچیقجه ، فقط خالصانه ، خالصانه اولمغله برابر منقدانه بر لسان ایله کندولرینه اخطار ایدن آنجق « سربستی » اولدی . فقط سربستی‌نك بو اخطارات خیرخواهانه‌سی حسده ، عداوته حمل ایدلدی . زیرا اولجه جمعیته طوغریدن

طوغری یه مراجعتله سلطان حمیدك بقاسندن تولد ایده جك مضراتی تعداد ایتمش وخلعی لزوم وجوبنی اخطار ایله مشدم — بوخصوصه دائر دوقتور بها شاکر وقول اغاسی خالد بكلرله ملاقات اولنمش ایدی — حتی خالد بك ، اوصاحب حمیت افاداتمه وجداناً حق ویرمش وکوستردیکم لزومی تصدیق ایله مش ایدی . فقط بها شاکر بك بشقه بر پولتیقه تعقیب ایتمکده اولدیغندن استهزا ایله مقابله ایله مشدی .

ینه سلطان حمیدك نقود مدخره سندن کیزلی اوله رق جلب ایتدیکی ایکی میلیون لیرانی خبر آلوب اعلان وبو پاره نك نیچون جلب ایدلدیکنی و نره یه صرف ایدیله جکنك دقته النمسنی شدید ومختصر بر لسان ایله توصیه و اخطار ایدن ینه انجق سربستی ایدی . فقط اهمیته آلان اولمدی . عریانی زاده جمیل منلانك سلطان حمید ایله کیزلی ملاقاتنی خبر الوب «نکهبان» لرك انظار

انتباهنه عرض و یکی غزته ایله تکذیبه یلتندیکی حالده شدتله مدافعه ایلیان ینه انجق سربستی اولدی. چه‌سود که نکهبانلر خواب غفلت وغروروده اولوب انجق خیر خواهان وطنه دشمن ایدیلر. حتی قلم ایله وطنپرورانه تنقیداتمزه قارشو قورشون ایله مقابله ایتمکه باشلادیلر. حتی مجاهد حریت بررفیق پاکمی دخی شهید ایتدیلر. نه یپالم قاتللرك یوزی قره اولسون، وطن صاغ قالسون.

سلطان مخلوع اعیان و مبعوثانه انجق سربستی حقنده مراجعت ایتدی. مدعی عمومی بالمناسبه قوللاندیغمز «یلدیز سرای منحوسی» تعبیرینی حقمزده اقامهٔ دعوایه وسیله اتخاذ ایتدی. حقمزده توالی ایدن دعوالر هپ بو قبیل اسبابدن تولد ایده‌یورایدی. سربستی قولکسیونی «میدانده فکر ارتجاعی ایما ایدر بر کلمه کوسترلسون».

بن عاشق حریت بر ادمم. هم حریتی غیر محدود

کورمك ایسترم که تکامل بشره قائل اولایم .

روح مشروطیت اولان سربستی مطبوعاتی — منافع خسیسه‌لری ایچون تحدیده چالیشانلره قارشو ایلك مطبوعات میتینغنی عقد ایدن ینه عاجزلریدر . بناءعلیه هر بر امورنده ناموسندن بشقه ، حمیت وطنیه‌سندن غیری سرمایه‌سی اولمیان‌نم کبی بر متشبثی فکرارتجاع ایله اتهامه قالقشمق هم عیب اولور همده وجدانی اولانلری ظن ایدرم که جداً معذب ایلر .

درسعادتدن بوآرالق مفارقتمه کلنجه یوقاریده عرض ایتدیکم کبی مسلکم حریت کامله‌یه میالدر . هر قوتك فوقنده انجق قوهٔ قانونیه‌یی کورمك ایسترم . ادارهٔ عرفیه‌ده ایسه معاملات قانوندن زیاده کیفه تابعدر . بلکه صبر ایده‌میه‌رك برشی یازارم . ایجاب حاله کوره مناسب اوله‌میه‌جق بناء علیه ادارهٔ عرفیه‌نك دوامی مدتنجه غزته‌نك تعطیلنی مصلحته و منافع وطنیه‌یه

دها موافق بولدم ، بو بحرانك نتیجه‌سنه قدر ذاتاً خسته اولدیغمدن کندیمی ساکتانه تداوی ایچون بوراله قدر احتیار غربته مجبور اولدم . ایشته بوندن طولانی استانبولدن موقتاً ایرلدم . ظن ایدرم که بو حرکتم بر قباحت تشکیل ایده‌مز . یوق حقمده اساسلی برافترا احضار ایدلمش ایسه لطفاً اعلان بیورلسون اعطای جوابه هر آن آماده‌یم اولبابده .

٣ مایس ١٣٢٥ مولان زاده
رفعت

حقمزده‌کی بو جریان رسمی اوزرینه استانبول حکومتنك درجهٔ شدتنی استقاندیل ایتمك اوزره امریقاده بولنان عثمانلیلر طرفندن وقایع حاضره‌یه دائر « قونفرانس » اعطاسی ایچون دعوت ایدلمش اولدیغمی اشاعه ایتدیردم ، پیره شهبندرخانه‌سندن دخی بر پساپورط آلدم .

بو تمایشم آتنه‌ده‌کی یونان غزته‌لرینه‌دخی عکس ایتدیکندن درحال آتنه عثمانلی سفارتی ایله استانبول اره‌سنده مخابرات تلغرافیه جریان ایتدی . بر ایکی کون صکره پیره شهبندر وکیلی

« ویتالیس » افندی سفیر نابی بك نامه خارجیه نظارتنك تلغرافنامه سنی حاملاً بولندیغم اوتله کلدی . امریقه‌یه عزیمتدن صرف نظر ایتمکلکمی و استانبوله عودتمده هیچ برضرر کورمیه‌جکمی تأمینه غیرت ایده‌رك بوبابده سفارتك توسط ایلیه‌جکنی بیلدیردی .

طوغریسی یا بو بیانات ، عزت نفس ملی‌می جریحه‌دار ایتدی . درحال آتنه سفیری نابی بکه آتیده‌کی مکتوبی یازوب کوندردم .

صورتی

حائز اولدیغم تابعیت عثمانیه‌یه بناءً آمریقه‌یه عزیمت ایچون پساپورط آلمق اوزره شهبندرخانه‌یه وقوعبولان مراجعتم اوزرینه خارجیه نظارتنك افادهٔ تلغرافیه‌سنه عطفاً آمریقه‌یه کیتمه‌مکلکمی واستانبوله عودتم حالنده برکونا ضرر ومشکلاته اوغرادلمیه‌جغمی مؤمن بیره شهبندروکیلی ویطالیس افندی واسطه‌سیله تبلیغ ایدلدی .

استانبول غزته‌لرندن دیوان حرب عرفی طرفندن آرانلقده اولدیغمی کوردیکمدن ناموسلی برعثمانلی اولمق صفتیله بوبابده ایجاب ایدن ایضاحات دیوان حرب مذکور ریاستنه طرفمدن ویرلدی . مشروطیت ادارەنك تأیید وتحکیمی وارتجاعه خدمت ایدنلرك تجزیه‌سی مقصدیله تشکل ایده‌رك بحق ناموسکارانه وقانون اساسی احکامی دائره‌سنده اجرای عدالت ایتمسی اقتضا

ایدن دیوان حرب عرفینك ، بنم کبی دور منحوس استبدادده بتون کنجلکنی منفالرده ، زندانلرده چورد کدن صکره مشروطیت سایه‌سنده حریت شخصیه‌سنه نائل اوله‌بیلمش ، وبونك قدرینی فکراً دکل مادةً آکلامش برعثمانلینك ازاجق عقل واذعانی ، حس بیطرفیسی اولانلر نظرنده بقیهٔ حیاتنی ارتجاعه‌می یوقسه تقویه وتعالیٔ حریته‌می آلت ایده‌جکی اوفاجق بر تأمل ایله تظاهر ایدر . بوندن بشقه الیوم قرق یاشنه واردیغم حالده ینه او استبدادك حقسزلغی ، اعتساف ومظالمی نتایجندن اوله‌رق حیات ومعیشتمی تأمین ایتمك شویله‌طورسون المده کنی اووجودده کنی بیله غصب ومصادره‌یه اوغراتمش اولدیغم حالده دور مشروطیتده ملته ، وطنه ، حریته واقع اولان خدمات جدیدهٔ ناموسکارانه‌مك تقدیری سایه‌سنده کیمسه‌یه عرض منته محتاج اولمقسزین تأمین معیشته موفق اولمش ایدم . واقعه‌دن صکره‌ده ظهور ایدرك غزته‌لر واسطه‌سیله‌ده نشر ایداش اولان بعض اوراق و وثائقدن دخی مشروطیتك ، حریتك ، وقانون اساسی احکامنك تمامیٔ محافظه وتطبیقی اوغورنده چالیشان غیرتلی عثمانلیلرك اك اوکنده بولنمش اولدیغم ثابت اولمقده‌در . نادری وطیار امضالی ژورناللرده علیهمده چوریلان انتریقه‌لر ، اعدامم ایچون ایستنیلان پاره‌لر — اکر ژورناللر صحیح ایسه — البته ارتجاعه دکل مشروطیته باشلیجه خادم اولدیغمه دائر حجج قاطعه‌در .

بو حالده عدالت وحقیقته قارشو بتون كوزلر قپانمش ، بتون قولاقلر طیقانمش . بتون وجدانلر آیاق آلتنه آلنمش ایسه او وقت بنم ده ارتجاعیون صره‌سنده دیوان حرب عرفی حضورینه دعوتمه حیرت ایدیله‌مز . بوكون مملكتمز اغراض شخصیه‌یه ، شایان نفرین مفسدتلره ، دور استبدادك او مستكره دیدی قودیلرینه تحملی قالمامشدر . بوكون مملكت ، وطن خلوص نیته صاف اخلاقه ، ناموسكارانه سعی وغیرته محتاجدر . بنم استانبوله عودتم وطنمك بوكبی سیئاتدن بری وطاهر اولماسیله ممكن اوله‌بیلیر . دیوان حرب عرفینك وجاهی وياغيابی معاملاتی بیننده فرق یوقدر . عدالتی درجه‌سنك سیان قاله‌جغنی طبیعیدر .

اكر سوكیلی وطنمده عدالتك جایكیر اولدیغنه مشروطیت حقیقیه‌نك دوام ایتمكده بولندیغنه قلباً امین اولورسه‌م حریته وتقویهٔ مشروطیته خدمت ایدن هركیم اولورسه وهر هانكی هیئت بولنورسه بولنسون بتون موجودیتمی آنك سعی وطنپرورانه‌سنه وقف وترك ایده‌جكمی تأمین ایدرم . یوقسه مبهم وعدلره ، مشكوك سوزلره اصلا اعتبار ایده‌میه‌جكمی وجناب حقك بخش ایلدیكی حریت شخصیه‌می ایسته‌دیكم كبی استعمال ایده‌جكمی قطعیاً بیان ایله احترامات مخصوصه‌می تقدیم ایلرم افندم

فی ۲ حزیران ۳۲۵ — مولان زاده
رفعت

ایشته بر طرفدن بو بکی وقایعه مقابله ، برطرفدن ده اسکندریه‌دن ورودینه منتظر اولدیغمز فائق بکی بکله‌مکله اضاعهٔ وقت ایتمکده ایکن برده صباح‌الدین بکلك آدم مخصوصلری اولان « اسقالیه‌ری » افندی آتنه‌یه چیقه کلدی . نورالدین فرخ بکله باش باشه اوزون اوزادی مذاکره‌دن صکره بر ماهه قدر پارسه صباح‌الدین بك جانبندن دعوت ایدیله‌جکمزی و اوراده خط سیاسیه‌مزك تعیین اولنه‌جغنی تبلیغ ایده‌رك استانبوله عودت ایلدی .

فائق بك آتنه‌یه کلدی . تخمینمزه کوره اسکندریه‌ده کیلر کیفیتی تفصلاتیله استانبوله یازمشلر ، صباح‌الدین بك ایله اولان محرمانه علاقه‌یه بزم وقوفمز ایشه کلامش ، اندن طولایی آتنه‌یه « اسقالیه‌ری » افندی کوندرلمش !.. ایشته‌بو .

احوال بو جریانی بولنجه اسماعیل کمال بك آتنه‌یی ترك ایله ایتالیایه ، دیکر احرار دخی برر طرفه طاغیلدی . آتنه‌ده بن و نورالدین فرخ بك ؛ صباح‌الدین بکدن کله‌جك امره منتظر قالدق .

بویله عطالت ایچنده آتنه‌ده امرار اوقات ایتمکده ایکن برکون ساکنی اولدیغمز اوتله یونانلی موسیو « دیونیس » ك مخدومی کلدی . بنی خصوصی اوله‌رق کوروب همان و یالکزجه پارسه عزیمتمك صباح‌الدین بك جانبندن امر ایدلمش اولدیغنی تبلیغ ایده‌رك کوندریلان ایکیوز فرانق خرجراهی ویردی .

بن ماجرایی نورالدین فرخ بکه سویلدم، جریان حالی اولدیغی کبی تفصیل ایتدم .

پارسه برابرجه عزیمته قرار ویردك . کوندریلان پاره اساساً آتنه‌ده‌کی بورجلرمزه و یول مصارفاتمزه کافی کله‌میه‌جکی جهتله او اراللق آتنه‌ده بولنوب پارسه عزیمت ایتمك اوزره بولنان نورالدین فرخ بك اقرباسندن و احرار فرقه‌سی اعضاسندن «مکی» بکدن یدیشر یوز فرانق پارسده اعاده ایدلمك شرطیله استقراض ایده‌رك آتنه‌یی ترك ایله پارسه متوجه اولدق .

* * *

پارسه وصولمزده بزی دعوت بیوران صباح‌الدین بکك هنوز کلمامش اولدیغنی ، یاخود هنوز بزه کورنمکی مناسب بوله‌مامش بولندیغنی حیرتله اکلادق . نورالدین فرخ بکك ابرامی اوزرینه او اراللق پارسده بولنان شریف پاشانك زیارتنه کیتدك .

بنم شریف پاشا ایله اولجه شخصی بر خصوصیتم یوق ایدی . استانبولده ایکن آرزولری اوزرینه و ینه نورالدین فرخ بکك ابرامنه مبنی یالکز برر دفعه تعاطیٔ زیارت ایلمش ایدك .

هر نه ایسه بو زیارتمزدن ایکی کون صکره شریف پاشا بنی تکرار و فقط یالکز اولمق اوزره خانه‌لرنده اوکله طعامنه دعوت ایلدی . اجابت ایتدم . رفیقهٔ محترمه‌لری پرنسس حضرتلرینك و صباح‌الدین بکك سوت برادرلری احمد فضلی بکك حضورلریله مملکتمزك احوال

عمومیه‌سی حقنده مباحثات جریان ایتدی . مشروطیتی محافظه وتقویه‌یه بولنده اتخاذی لازم تدابیر سویله‌شلدی . نهایت سربستینك مصارف طبعیه و سوقیه‌سیله مصارفات خصوصیه‌مك شریف پاشا طرفندن درعهده ایدیله‌جکی ، صباح‌الدین بکك ایسه بو آرالق سیاسیاتله اشتغالدن صرف نظر ایلمش بولندیغی بیان اولنه‌رق همان مطبعه و لوازم سائرهٔ طبعیه‌نك تدارکنه باشلامقلغمه قرار ویرلدی ، تشبثات ابتدائیه‌یه صرف ایدلمك اوزره بشیوز فرانق‌ده اعطا اولندی .

بن پارسی بیلمدیکم حالده ترکجه حروفاتی بولنان بر مطبعه تحریسنه باشلادم . بیك مشکلات ایله « رو ده دلتا » ده موسیو « لووار » ك مطبعه‌سنی بولدم . لازم اولان مرتبلریده تدارك ایلدم . هر بر نسخه‌نك کاغد داخل اولدیغی حالده ترتیب و طبع مصارفی درت یوز فرانق اولمق اوزره پازارلق ایتدك ، و کیفیتی شریف پاشایه بیلدیردك . مناسب کوردیلر ، وهمان ایشه مباشرته امر ویردیلر .

بو آرالق « ادارهٔ مخصوصه » امتیازی مسئله‌سی دونیور ایدی . بناءً علیه بزه درت کون اول ویریلان وعددن نکول ایجاب ایتمش ، غیابمزده شریف پاشا ایله بو یولده قرار ویرلمش !..

مجاهده‌نك بویله اقتصادی جریانلره تابع اولدیغنی کورنجه ، اساسنده صباح‌الدین بکك دعوتیله پارسه کتیرلمش اولدیغمزی ملاحظه ایدیلنجه احمد فضلی بکه آتیده‌کی مکتوبی یازمغه حق کوردم :

صورتی

فضلی بك برادرم !

ایشده تردد دائما عدم موفقیتی بادیدر . عزم وثبات سایه‌سنده مشکلات حل ایدیلور . دنیاده ابقای نامه موفق اولان اعاظم ، تشبث شخصی اربابی اولان اهل عزمدر . بو دستوری امید ایدرم که بلا اعتراض قبول بیورر‌سکز .

درسعادتده ایکن هر امر کزی حسبی اوله‌رق قبول واجرا ایده‌یور ، وعادتا خیال مرتبه‌سنده بولنان فرقه‌کزك تأسیسنه منتسبی اولانلردن دها زیاده چالیشیور وافکار عمومیه‌ده‌سرباستی عادتا احرار فرقه‌سنك اورغانی طانیایور ایدی . عجبا بو درجه فداکارلغم نه‌دن نشئت ایده‌یور ایدی ؟ هیچ ملاحظه بیورلمشمی ایدی ؟ . . . یوقسه بنی حرکاتی موازنه ایده‌میه‌جك درجه‌ده غبی‌می ظن ایده‌یور ایدیکز . بن پرنس حضرتلرنده مشاهده ایتدیکم اطوار عالیجنابانه‌یه مفتون اولمش وطنك سعادتنه دائر اولان آمال جدیه‌سنی تقدیر ایتمشدم . فقط مساعده‌لریله شونی‌ده عرضه جرأت ایتمك ایسترم که پرنس حضرتلرینك عدم موفقیتلری ذات والالرینك حرکاتنده‌کی ترددن وبرازده مادیاتدن زیاده خیالاته تمایللرندن ایلری کلمشدر . احتمالکه بو محاکمه‌مده خطا ایده‌یورم . فقط حسیاتم بو مرکزده‌در . حسیاتمی دائما سربستانه بیان مسلك قدیممدر .

بودفعه‌کی اغترابده کوکل بویا ، مراجعته حاجت قالمقسزین سزلردن دائما معاونت واقع اوله‌جق امیدنده ایدم . حسیاتمی تشویش ایده‌بیله‌جك خواطر وارد اولدقچه دفع ایدر ومعاونتك تأخرینی برطاقم اسباب مانعهٔ جدیده‌یه حمل ایدر ایدم فقط بوکون حقایق احوال آرتق مستور دکلدر . لله الحمد سیر وسیاحت ایده‌بیله‌جك وبرچوق تشبثات اقتصادیه‌ده بولنه‌بیله‌جك حالده اولدیغکز دخی معلومدر . بونکله برابر غزته‌می برذاتك همتیله نشره موفق وبونکله حفظ موقع ایله جداً حیاتمك صوك آننه قدر وطنمه عرضنی آرزو ایتدیکم خدمتدن بنی محضا شخصکزه برشی اسناد اولنه‌بیلور وتشبثات اقتصادیه‌لرینه خلل عارض اولور زعمیله منعه قیام عالیلرینی ، واصرارم اوزرینه وسائطمك قصرینه اهتماملرینی کورنجه طوغریسی‌یا ؛ نه‌یه حمل ایتمکلکم لازم اوله‌جغنی تعیینده تردد ایدیورم . سزه قارشو بسله‌دیکم حسیات صافیه‌یه آجیمقمی لازم بیله‌میورم . روحم تنمده اولدقچه وطنه خدمتدن بنی هیچ برقوت منع ایده‌میه‌جکدر . باقی احترامات مخصوصه‌می تقدیمده ینه فخر ومباهات حس ایدرم افندم . مولانزاده

رفعت

ایشته بو مکتوبك ویردیکی تأثیر اوزرینه شریف پاشا بزی تکرار دعوت ایده‌رك دوام معامله‌یی قبول ایتدی . بو دفعه‌ده بز تعقیب اولنه‌جق مسلکك آچیقدن آچیغه تعیینی طلب ایتدك .

اوزون اوزادی مذاکره‌دن صکره تقرر ایدن اقسامی — طرفینجه امنیتی تقویه ایچون — ناموس اوزرینه بر معاهدهٔ رسمیه ربطنی تکلیف ایتدك وشریف پاشا ایله اره‌مزده آتیده‌کی مقاوله نامه‌یی ناموس اوزرینه بنا ایده‌رك عقد و بعدالامضا تعاطی ایلدك .

« صورتی »

مرحوم شورای دولت رئیسی سعید پاشا زاده شریف پاشا ایله سربستی غزته‌سی صاحبی مولان زاده رفعت بك اره‌سنده آتیده‌کی شرائطه توفیقاً ممالك عثمانیه خارجنده سربستی‌نك نشرینه ناموس اوزرینه قرار ویرلمشدر شویله :

١ — شریف پاشا غزته ممالك عثمانیه خارجنده بولنمغه مجبور قالدقچه [١] هرنوع مصارفاتنه قارشولق اولمق اوزره شهری ایکی بیك بشیوز (٢,٥٠٠) فرانق ویرمکی تعهد وغزته‌نك آتیده‌کی پروغرامی تعقیب ایتمسنی طلب ایدر .

٢ — سربستی غزته‌سی پارسده هفته‌ده بر نشر اولنمسی

٣ — مشروطیتك محافظه‌سنی دائما مدافعه واحکام مشروطیتی اهالی‌یه آچیق اسان ایله تعلیم ایتمسی .

٤ — ضابطانك وبالعموم عسا کرك سیاسیات ایله اشتغالنی تقبیح ومنعی لزومنی اخطار ایتمسی .

٥ — جمعیات خفیه‌نك بولندیرلمامسی وامور حکومته

---

[١] بو قیدی برنس حضرتلری علاوه ایتمشدر .

قطعیاً مداخله ایتدیرلمامسی خصوصنده مدافعاتده بولنمسی .

٦ — امور حکومته مداخله ایتاملك شرطیله اجیق پرو-غراملره تابع فرق سیاسیه محسناتننك تعریفی .

٧ — مجلس مبعوثان انتخاباتنك مداخلات حسبیله غیر مشروع اولدیغندن فسخیله یکیدن اجراسی لزومنی مطالبه ایتمك .

٨ — عسکرك اوروپا اصولی موجبنجه حق انتخابه مالك اولمامسی .

٩ — عسکردن مبعوث نامزدی اولوب انتخاب ایدیلنلرك سلك عسکریدن استعفا ایتملرینك قانونه ربطی .

١٠ — حکمداره مشروطیتك بخش ایتدیکی حقوق وصلا-حیته واقع اوله‌جق تجاوزه قارشو حقوق پادشاهی‌یی مدافعه ایتمك

١١ — ناموسی مشکوك هیچ بر شخصك عزتنه‌یه واقع اوله‌جق معاونت نقدیه وتحریریه‌سنك قبول ایدلمامسی .

١٢ — خارجدن کله‌جك آبونه مقدارندن طرفینك معلو-ماتی اولمسی .

اشبو مقاوله‌نامه احکامنه رعایتی طرفین ناموس اوزرینه تعهد ایدر وبعدالامضا تعضاطی ایلرلر

پارس فی ٢٧ تموز سنه ١٩٠٩ شریف

بو مقاوله خارجنده شریف پاشا بزه ، برده مسکن تدارك و تفریش ایتمکی تعهد ایتدی . زیرا میانه‌ده تقرر ایدن ایکی بیك

بشیوز فرانق ، مصارفات اصلیه‌یی تسویه‌دن صکره اوتل حیاتنه کفایت ایده‌مزدی .

ایشته مصارفات اصلیه بروجه آتی ایدی :

فرانق	
١٦٠٠	ماهیه درت نسخه‌نك ترتیب وطبعنه: هرنسخه درتیوز فرانقدن
٥٦٠	پوسته مصارفاتنه : هر نسخه ایچون یوز قرق فرانقدن
٤٠	روله ، قلیشه ، آدرس و سائره : هفته‌ده اون فرانق
٢٢٠٠	یالکز ایکی‌بیك ایکیوز فرانق

ایشته بو مصرف؛ ضروری اختیار اولنمجه‌معیشتمز ایچون ایکی کشی و برخدمتجی اولدیغمز حالده آنجق اوچیوز فرانق قالیور ایدی .

پارس حیاتنه ، و غزته‌جیلکه واقف اولانلرجه چکمکده اولدیغمز ضرورتك درجه‌سی‌و شریف پاشانك شخصمزه حرمتی ظن ایدرزکه تقدیر و موازنه اولنه‌بیلور .

بویله بر مضیق حیات ایچنده اولدیغمز حالده محضا سلامت وطن یولنده چالیشیور ، سربستی غزته‌سنك یکرمی ستون یازیسنی یالکز اوله‌رق یازیور ، مرتب تصحیحاتیله پوسته معاملاتی یاپیور ایدم .

*
* *

ایشته بویله مشکلات و ضرورت ایچنده پارسده جهادمزده دوام ایتمکده ایکن استانبولده‌کی دیوان حرب عرفی بزی اون

سنه نفی ایله محکومو استانبولده بولنان مطبعه‌منك سدینه‌ده قرار ویردی .

دیوان حرب عرفینك حقمزده‌کی قراری

عیناً

حال فرارده بولنمسنه مبنی مهل قانونی اعطاسیله دعوت اولنان و قانونه اطاعتله دعوت واقعه‌یه اجابت ایتمامش بولنان مولان‌زاده رفعت بکك دیوان حرب عرفیجه غیاباً اجرا ایدیلان محاکمه‌سی نتیجه‌سنده « سرابستی » غزته‌سنك اتخاذ ایلدیکی مسلك نشریات دائما عوام‌پسندانه مقالات ایله افکار جاهلهٔ عمومیه‌یی حکومت علیهنه سوق ایده‌رك قوهٔ اجرائیهٔ حکومتك ضعف و تردیدینه سببیت ویرمش و صاحب و ناشری بولنان مولان زاده رفعت بکك کرچه اختلال و ارتجاع ایله برمناسبت و اشتراکی اکلاشیله‌مامش ایسه‌ده تعقیب ایلدیکی مسلك اعتباریله افکار فاسده و مهیجه اربابندن و بناءً علیه شبهه‌لی کروهندن اولدیغی کورولمش اولمسنه بناءً مومی‌الیه رفعت بکك مطبوعات نظامنامه‌سنك ١٣٨ نجی ماده‌سنه توفیقاً مطبعه‌سنك بتون بتون قپادلمسنه و ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك التنجی ماده‌سنه تطبیقاً هر نه زمان اخذ و کرفت اولنور ایسه اون سنه مدتله نفینه اشبو بیك اوچیوز یکرمی بش سنه‌سی تموزینك سکزنجی کونی اتفاق آرا ایله قرار ویرلمش اولمغله دردستنده قرار واقعك تطبیق و اجراسی ایچون ضبطیه نظارت علیه‌سنه اشعار کیفیت ایدلمشدر .

ایشته دیوان حرب عرفینك حقمزده ویردیکی بو قرارك تطبیقات جزا جهتندن اصلا یوق ایدی . زیرا بر کره اختلال وارتجاع ایله مناسبتمزك اولمدیغی صراحةً اعتراف اولینیور ، مادةً برفعل ممنوعه بالفعل و یا طولاییسیله اشتراك ایلمدیکمزده بیان اولینیور ، صکره تعقیب ایلدیکمز مسلك اعتباریله افکارفاسده و مهیجه اربابندن و بناءً علیه شبهه‌لی کروهندن اولدیغمز فرض ایدیله‌رك اون سنه نفیمزه و مطبعه‌مزك سدینه حکم ایدیلیور . بو حالده مدار حکم اوله‌رق مادی برجرم تعیین اولنه‌میور ، معنوی ، خیالی بر نظریه‌یه بنای حکم اولنیورکه بوکا بر آز علم حقوق کورمش اولانلر حیرت ایدرلر .

*
* *

ایشته بیان اولندیغی وجهله پارسده تحمل فرسا بر ضرورت ایچنده چالیشورکن « مکی » بکك استانبوله عودتی ، آننه‌دە اقراض ایلدیکی یدی‌یوز فرانقك اعاده‌سی ایجاب ایتدی ؛ تسویه ایتدم .

شریف پاشایه‌بوجهتی‌بیانه ، و بودجه‌مزده بوصورتله حاصل اولان رخنه‌یی تعمیره قدر ادارهٔ مصلحت ایچون مطبعه‌یه تأدیاتی هفته‌دن هفته‌یه تأخیره مجبور اوله‌رق ادارهٔ مصلحت ایتدك . بر جهتندن‌ده هوالر بوزلمغه ، قیش تقرب ایتمکه ، خسته‌لغمزده تکرار باش کوسترمکه‌باشلادی . لوازم‌شتائیه‌نك فقدانی‌ایسه بزی

فنا، تحملفرسا برحال ایچنده براقدی. شریف پاشا ایسه بو ارالق پارسده دکل ایدی . بناءً علیه بو مشکلاتی معتمدلری بولنان دوقتور نهاد رشاد بکه بیلدیردم. درت یوز فرانق قدر بر معاونت طلبنده بولندم . بو طلبم اسعاف اولنمدقدن بشقه اولجه تعهد ایدیلوب بدلی دخی تسویه ایدیلان آپارتمان ایجارینه مقابل مخصصات معینه‌دن ماهیه یوز فرانق دها قطع ایدلدی . والحاصل طانبوره‌یه بر نغمه دها علاوه اولندی . ایشته بو افاده‌مزی دوقتور نهاد رشاد بکك شو مکتوبی تأیید ایدر .

صورتی

عزیزم رفعت بك افندی

پارسلونه عزیمتی متعاقب بحث ایتمش اولدیغکز درتیوز فرانقه دائر پاشایه برمکتوب یازمش ایدم . آلدیغم جوابده دینیلیورکه : « اعطاسنی تعهد ایتدیککز ۲۵۰۰ فرانقدن ماعدا بودجه‌مزه بش پاره ضم ایده‌بیلمك مادةً امکان خارجنده اولدیغندن رفعت بکك طلب ایلدیکی درتیوز فرانغی ویره میه‌جکز . آی باشنده کندیسنه ۲۵۰۰ فرانق کوندره‌جکز لکن آی یوز فرانق او کیراسنه محسوب ایدیله‌رك یالکز ۲٤۰۰ فرانق ویراشدی . بعدما او کیراسنی رفعت بك ویرمك شرطیله هر آی ۲۵۰۰ فرانق ویره‌جکز . سوء تفهمه میدان قالمامق ایچون لطفاً بو تفصیلاتی حرفیاً رفعت بکه یازیکز »

مع مافیه آیك بشنه دوغری پاشا پارسه عودت ایده جك بنده کزده اوراده بولنه جغم معلوم عالیکزدر که مخابره ایله حل ایدیله‌میان بوکبی مسائل اکثریا بش دقیقه‌لق برمکالمه ایله تأمین ایدیله‌بیلیر. ظن ایدرم که پاشا ایله ملاقاتکزده طرف عالیکزدن ویریله جك تفصیلات مقصدی تأمین ایدر.

ذات عالیکزه ویرلمك اوزره پاشانك کوندردیکی ۲ قوپاری لفاً تقدیم ایدیورم. طنیننك فکر حیثیت عنوانلی باش مقاله‌سنی بعدالمطالعه احمدرضا بکك ۳۱ مارت حادثه‌سندن صکره ایکنجی برانتخاب اولنمقسزین مقام ریاستی اشغال ایتمسی فکر حیثیت ایله نه‌درجه قابل تألیف اولدیغنه دائر برمقاله یازمکزی. نیورق هرالده رفعت پاشایه عائد اولان فقره‌یی بالترجمه حکومت حاضره‌منزك ذلت ومسکنتندن بحث بیورمکزی رجا ایدیورلر. باقی حرمت مخصوصه و دوام موفقیت و عافیتکز افندم بکم.

نهاد رشاد

بز بو درجه مشکلات ایله پارسده چالیشمقده ایکن برجهتدنده صرف شخصی غیرتمزله «عثمانلی یاپیجیلر» فرقه‌سنك تشکیلاتنی توسیع و تنظیم ایده‌رك — قانون اساسینك هر بر عثمانلی‌یه بخش ایلدیکی حق مطالبه‌یی حسن استعمال صورتیله — ادرۀ مشروطه‌یی ایادۀ متغلبه‌دن قورتارمغه، و مملکتده یکی بر حیات و جریان ویره‌رك عنصر منور جدیدی، عنصر ملوث عتیقدن تصفیه

چالیشیور ایدك . اخوان ایله بو بابده جریان ایدن مخابراتمزه قسماً شریف پاشا مطلع اولیور ایدی .

مملکتمزده کوندن کونه توسع و انتشار ایدن افکارمز ، شریف پاشانی نفوذلری آلتنده بولندیروب ثروتندن استفاده ایتمکده اولانلرك حسدینی بادی اولدی . ابلیسانه حیله‌لر ایله مساعیمزك ثمراتنی اله آلمق هوسنه دوشوردی . ایشته بو القاآت تأثیراتی ایله‌در که شریف پاشادن بیك درلو مشکلات کوردك . بز بو حالی اکلانجه ۳۱ مارت فاجعه‌سنی تأمل ایتدك . سوق خیال ایله تکرار بیهوده یره قان دوکلمسندن خوفاً حرکاتمزی کتمه‌ده مضطر و مجبور قالدق .

*
* *

ایشته شریف پاشا ایله معامله‌مز بویله شکر رنك بر حاله کیرمش ایکن اتحاد و ترقی جمعیتی « سربستی » نك تعطیلنه صرف غیرت ایده‌یور ایدی حتی شریف پاشا او معلوم ژورناللرینی مدافعه ایلدیکی کتابده صراحةً اعتراف ایتمش اولدیغی وجهله — سربستی‌یه تعطیل نشریات ایتدیریلورسه ارزو ایلدیکی سفارتك کندینه توجیه ایدیله‌جکی — وعدی ویرلمش ایدی . حتی شریف پاشا بو کیفیتی بزه دخی آچه‌رق تکلیف واقعك قبولنه متمایل اولدیغنی سویله‌مش ایدی .

ایشته بو صورتله حسده ؛ بر ده مسئلهٔ جاه منضم اولنجه ،

ایش دها فنا جریان آلدی . هر نوع تصعیبات القاسنه باشلاندی.

بو صره‌ده کامل پاشا مخدومی سعید پاشا ایله « یاپجیلر » فرقه‌سنك اسباب تعالیسی ایچون لوندره‌یه بر سیاحت اختیارینه مجبوریت حس ایتدك. مسئله‌دن اساساً شریف پاشانکده معلوماتی اولدیغندن او آرالق « هاندای » ده بولنان شریف پاشایه شو تلغرافنامه‌یی چکدك :

صورتی

ایکی کون ایچون همان لوندره‌یه کیتمکلکم الزم بشیوز فرانق تلغرافله حواله ویرمکز مرجودر افندم .

رفعت

بو تلغرافنامه‌مزه شریف پاشا شو جوابی ویردی :

عیناً

بویله مهم مسائل اولجه استشاره ایدلملك شرائط اساسیه‌دن اولمسنه مبنی عودتمه قدر بر قاچ کون صبر بیورمکز مرجودر.

شریف

بو جواب اوزرینه شو ایکنجی تلغرافنامه‌یی چکدك :

عیناً

اعتماد شرط ارتباطدر . علی الصباح حرکتم الزم. عودتده ذات عالیلرینه اوغرار تفصیلات ویررم افندم .

رفعت

بو ایکنجی تلغرافنامه‌یه دخی شو جوابی آلدق :

صورتی

مکتوبله ایضاحات ویرمکز مرجودر افندم .

شریف

بو جواب اوزرینه لوندره‌یه عزیمتدن صرف نظر ایتمکه مجبور اوله‌رق مهم بر قوتله استحصالنی مأمول ایتدیکمز ارتباطی غائب ایتدك .

ایشته شریف پاشا ایله کوندن کونه قاریشان معامله‌نك تأثیرات مخصوصه‌ایله‌الدیمی رنك آرتق تصفیه‌یی ایجاب ایتدی . مدیر و مدور اموری اولان دوقتور نهاد رشاد بکه آتیده‌کی مکتوبی یازدق :

صورتی

عزیزم نهاد بك افندی

دنیاده کرك سیاسی کرك اقتصادی والحاصل اجرا اولنه کلان بالجمله معاملات مشترکه‌نك امنیت و اعتماد اوزرینه بنا ایدیله کلمکده اولدیغنی بندن ایی بیلورسکز .

پاشا حضرتلریله عقد ایدیلان مقاوله احکامنك بر قسمنه پاشا حضرتلری، بر قسمنه‌ده بنده‌لری، فقط بالضروره رعایتسزلکه مجبور اولدق. بو حاله بر طاقم خارجی عوارض دخی منضم اولاجه طرفینجه برعدم اعتماد باش کوستردی .

پاشا حضرتلرینه قارشو بسله‌دیکم حس احترام حسبیله بو کا کوکلم راضی دکلدر. بناءً علیه معامله‌یی یکیدن انتظامه صوقمق الزمدرکه ایش دوام ایده بیلسون .

اسکی حسابك تصفیه‌سی ضروریدر .. ایشته اسکی حساب بر وجه آتیدر :

پاشا حضرتلرندن النان اقچه عمومیتله ۱۳ نسخه بدلیدر . بوندن اون نسخه‌نك بدلی مطبعه‌یه تأدیه ایدلدی . و اون اوچنجی نسخه دها چیقمامش اولدیغندن ایکی نسخه‌نك بدلی ایله پاشا حضرتلرینك رخصتلری اوزرینه طبع ایتدیردیکم بر طاقم اوراق ایله بعض اوفاق تفك لوازم بدلی مطبعه‌یه بورج قالدی .

یازدیغم عریضهٔ مخصوصه‌ده ویردیکم تفصیلات اوزرینه اون نومرونك بدلی ذات عالیلری طرفندن پاشا حضرتلرینك نامنه تأدیه ایدلدیکنی ایشتدم . و اون برنجی نسخه ایله سائر اوراق بدلی اخطار عالیلری وجهله پاشا نامنه پولیچه چکلدیکی حالده قبول بیورلمیه‌رق طرفمه ذات والالری معرفتیله اعاده ایدیله‌رك بر مجبوریته دوشورلدم . بو صورتله بو کون مطبعه‌جی‌یه التی‌یوز فرانغه قریب بر بورجم قالیور . و حسب المقاوله پاشا حضرتلرینه اون اوچنجی نومرو داخل حساب اولمق اوزره سکز یوز فرانق که جمعاً بیك ایکیوز فرانق درجه‌سنده بر آچیغم کوریلیور .

بو کیفیتی پاشا حضرتلرینه تقدیم ایدوب منظور والالری

اولان عريضه‌ده ذاتاً تفصيل ايتمش اولديغمدن تكرارينه لزوم كورمه‌م . بو بدلی مطبعه‌جی ايله پاشا حضرتلرينه حسب‌المقاوله تأديه‌يه بورجلی اولديغم كبی پاشا حضرتلری دخی اولجه خانه ايجاريني ايروجه تعهد ايتمش ايكن مؤخراً مخصصاتمه محسوب ايدلمسندن طولايی اوچيوز فرانق مقدارنده‌كی فرقی و امرلری اوزرينه طبع ايديلان اوراق بدلی بو حسابدن تنزيل ايديلنجه پاشا حضرتلرينك بنده كزده اون اوچنجی نسخه حسابه داخل اولمق، و اون برنجی نسخه‌نك بدلی دخی حسابه علاوه ايدلمك صورتيله سكز يوز فرانق مقدارنده بر مطلوبلری قالمش اولور . بونك يدی يوز فرانقی آتنه‌ده كی استقراضك تأديه‌سنه ويرلمشدر . حقيقتده آچيق يوز فرانقدن عبارتدر . ارزو بيويلورسه بوكا بدل پاشا حضرتلرينه شمديلك بر سند تقديم ايده‌يم . و يازمش اولديغم وجهله استانبولدن پاره‌مك وصولنده اعاده ايده‌رم . شايد پاره‌م كليه‌جك اولورسه چاره‌سز اوله‌رق ايلك فرصتده تأديه ايديله‌جك بر بورجم قالمش اولور .

ايشته بو كون آی باشی اولمق حسبيله معامله‌نك بروجه بالا حل و تصفيه‌سی قبول ايديلنجه دوام معامله ايچون اتيده‌كی تكاليف عاجزانه‌مك‌ده نظر اعتباره النمسی مقتضيدر . شويله كه : اول امرده پاشا حضرتلريله اوله‌جق رابطهٔ رسميه‌مز غزته‌يه منحصر قالمق شرطيله بروجه زير كوستره‌جكم حسابك — كه

حساب سابقدن فرقی یوقدر — قبولی و عزت نفسمك وصایت کبی عوارضاه قیرلمیه‌رق امنیت اوزرینه معامله‌نك دوامی ضروریدر.

حساب

فرانق	
١٦٠٠	آیده درت نسخه‌نك اجرت طبعه‌سی
٤٠	رولو قلیشه و سائر لوازم و اوراق متفرق طبعیه ایچون هر نسخه‌ده ١٠ فرانقدن
١٦٠	عمومی پوسته خارج قالمق صورتیله خصوصی پوسته ایچون هفته‌ده ٤٠ فرانقدن
٦٠٠	معیشت ، اجرت کاتب و خانه ایجاری ایچون
٢٤٠٠	یکون

جمعیت امورنده دخی بالفعل اشتراك بیورلمق، وبوخصوصده بشقه‌سنك معاونتنه طوغریدن طوغری‌یه مراجعت ایتمامکلکم قطعیاً ارزو ایدلدیکی حالده لزوم کوروله‌یکنده — حد اعظمی بیك فرانق اولمق اوزره — وقوع بوله‌جق مطالباتك ایضاحات ایسته نلمیه‌رك همان تسویه‌سی، وبعده حساب طلب اولنمسی حقنك محافظه‌سی شرطنك قبولی ضروریدر. زیرا ایضاحات ویرمکه وقت اوله‌میه‌جق احوال ظهور ایدرکه ایضاحات ایچون تأخر تلافیسی ممکن اوله‌میه‌جق ضایعاتی بادی اولور.

ایشته برادر. لطفاً بوجهتلری پاشاحضرتلرینه لایقیله عرض

و اتخاذ اولنه‌جق قراره کوره عاجزلری دخی خط حرکتمی تعیین ایده بیلمك ایچون کیفیتك تحریراً بیلدیرلمسی متمنادر .
باقی توجهات برادرانه‌لرینك تزایدینی استرحام ایلرم افندم

مولان زاده
رفعت

بو مکتوب ایله درمیان ایتدیکم شرائط شریف پاشاجه فك رابطه‌یه وسیله ووثیقه اتخاذ اولندی، آیرلدق. بناءً علیه کیفیتی رفقایه ایما ایتمش اولمق اوزره پارسده نشر ایلدیکم سربستینك صوك نسخه‌سنه بر « اعتذار » یازدم. استانبولده‌کی مرکزمزه دخی وقعه‌یی تفصیلات لازمه‌سیله تحریراً بیان ایده‌رك تکرار مصره دوندم .

فی الواقع شریف پاشانك ذهننه ؛ ثروتندن مستفید اولان «دوستلر» القا آتی نتیجه‌سی اوله‌رق بعض شیلر یرلشدیرلمش ایدی. شریف پاشا دوشونیور ایدی :

« — عمومه دکل؛ شخصمه عائد برمسئله‌در. بن پاره صرف ایده‌یورم مولان زاده؛ اوت، منوی ضمیریمه لاقید بولینیور، یالکز منفعت مات نقطهٔ نظرندن برموقع شرف و اعتبار احضار ایلیور. وقتیله احمد رضایه‌ده بو قدر معاونتلرده بولندم. برلونده سفارتی چوق کورلدی . اوت، دوستلرمك دیدیکی طوغریدر ؛ بن مولان زاده‌یه معاونت نقدیه‌می کسملی‌یم . آره‌مزده‌کی

مقاولهٔ ناموسیه‌یه البت بر یول بولورز. سربستینك تعطیلی اوزرینه جمعیتك وعد ایتدیکی سفارت تکرار ویریلمز ایسه کندی شعشعه‌لی اوصافیله بشقه بر غزته چیقاریرم؛ ذاتاً سربستی سایه‌سنده اولدقچه‌طانلدم. نیم یازی یازمق، حتی لایقیله اوقومق بیلمدیکمی کیم دوشونه‌جك ؟!.. پاره‌م واردر؛ محرر تدارك ایدر، آنلرك یازه‌جقلری مقالاته امضامی وضع ایلرم. برده بر فرقه تشکیل ایده‌رك شهرت قزانور، اعلان ریاستله طوغریدن طوغری‌یه مصاحت باشنه کچرم..»

شریف پاشانك بو «دوستلر الهاماتی» دها فضله تشریح ایتمکه لزوم کورمیورز. چونکه بز، بو تلقیناتك، بو تاقیحاتك صمیمیتندن شبهه‌لی‌یز. بز بو الهامات نتیجه‌لریله بنا اولنان حرکاتك طوغری اولوب اولمدیغنك بیانی علاقه‌دارلردن بکلرز. چونکه بیله‌میورزکه بو «کنیش» آدمك «اصلاحات اساسیه» سی یوزندن یوزلرجه اولاد وطنك چکدیکی عذاب و اشکنجه‌لردن نه منفعت کورلدی ؟

بز، صباح الدین بکك دلالتلریله پارسده شریف پاشانك سکز بیك فرانق راده‌سنده بر پاره‌سنی اوت، منحصراً نشریاته صرف ایده بیلدیکمزدن طولایی کندیمزی بختیار بیلور، کندیلرینه‌ده تشکری وظیفه عد ایدرز. حتی پارسه صورت مخصوصه‌ده دعوتی، مقاولهٔ ناموسیه‌یه عدم رعایتی — قیمت

شخصیه‌اعتباریله — عفوه لایق کورورز. زیرا بز ، « ناموس » دنیلان رتبهٔ معنویه‌یی مختلف محیطده ، مختلف تربیه وجریانلر ایله انسانلرك حرکاتی اوزرنده شمولنك تنوع ایده کلمکده اولدیغنه قانعز .

ایشته شریف پاشا ایله اره‌مزده کی اختلاف بویله عادی ایکن ، بویله خسیس اسبابدن انبعاث ایتمش ایکن بز ، اختیار سکوت ایتمش ایدك؛ حتی پارسی ترکده رفیقهٔ محترمه‌لری پرنسس حضرتلرینك اشتراکیله شو وعدی ده المش ایدك : « سربستی اوچ ماهه قدر وسائط نشریه بولوب تکرار انتشار ایده بیلور ایسه شریف پاشا رأیمز انضمام ایتمه‌دن بشقه بر عنوان ایله غزته چیقارمیه‌جقلر ایدی» ایشته شریف پاشا بو سوزنده‌دخی طورمه‌دی؛ مسئلهٔ اختلافی داخل و خارجده کی اخوانه بشقه بر رنك و کسوه ایله حکایه ونشره استعجال ایلدی. فقط بیله‌مه‌یز که بو استعجال وفاسزلقدن نه بکلدی؟ بودفعه‌دخی پارسده، واستانبولده «مجاهدهٔ وطنیه، مخالفت، اتحادو ترقی جمعیتی» کبی غریب بر نام ایله‌یازدیروب لطفاً او شانلی امضالرینی وضع ایله طاغتدیردقلری رساله‌ده؛ ناموس اوزرینه اولان مقاوله نامه‌یی بالایه یازدیغمز مکتوبلرك برقسمیله عیناً طالغینلق اثری اوله‌رق « ! » درج ایتدی ، اره‌مزده کی پاره معامله‌سنده آنجق « یوز» فرانق قدر بر فرق بولندیغی، بونکده خسته‌لق حسبیله ضروری اوله‌رق حوایج مبرمه‌یه ویرلمش وینه طرفمزدن بورج اوله‌رق قبول اولنمش اولدیغی بر تحفه اوله‌رق اعتراف ایدلمشدر.

بو اعترافه قارشو آرتق بز سوز سویله‌میه‌جکز، — تقدیر ماهیتی — وجدان عمومی ملتك محاکمه‌سنه براقه‌جغز.

یالکز شریف پاشا رساله‌سی کبی سفاهتدن، شخصیاتدن دخی بحثه تنزل ایتسه ایدك «بوش» سوز سویلمز، اسم و رسمیله «خیریة الخلف» ی اعلان ایده بیلور ایدك!.. بز، هیچ بر زمان جدیتدن، وعدمزدن ایرلمه‌یز، آیرلمدق. امل شخصی تعقیب ایتمه‌یز، ایتمدك. هر مشکلاته قارشو کوکس کره‌رك وطنمزك سلامتنی هدف اتخاذ ایتدك. حسده اوغرادق؛ مشکلات چکدك، الآن‌ده چکیورز، فقط عون و عنایت حقله متانتمزه خلل کلامشدر، کلمیه‌جکدر.

*
* *

شریف پاشا ایله پارسده معامله‌مز، تفصیل ایدیلدیکی وجهله قطع ایدیلوب پارسی ترك ایله مصره عودت ایدنجه بزی تقدیر بیوران ارباب مروت و حمیتك وطنپرورانه مظاهرتلرینه نائل اولدق. مصرده «سربستی» نك همان نشرینه باشلادق، یدی نسخه قدر طبع ایده‌بیلدك. زیرا کرك مخالفلرك، کرك دیکر بر طور مخالفت الان شریف پاشا توابعی القاآتی خدیو مصر حضرتلرینك نظر دقتنی جلبه قدر استعداد کوستردی. حکومت مصریه بیك مشکلات القاسنه باشلادی.

بز ایسه صاف بر خالصیتله سلامت وطن نامنه احضار

ایدیلان افکارك انقسامندن قورقیور ، و پاره دنیلان قوتك خلوص نیتدن عاری اللرده ظهوره کتیره بیلمسی محتمل اولان فجایعی ۳۱ مارت ۱۳۲۵ حادثه سنی ملاحظه ایدرك دوشـونیور ایدك . ایشته بو صره لرده ایدی که خدیو مصر حاجی عباس حلمی پاشا حضرتلریله ده خصوصیت پیدا ایتدك :

« خـدیو مصر حضرتلری ایله ملاقاتمزی و آره مزده جریان ایدن احوال و معاملاتی اهمیتی جهتیله آیروجه بر رساله صورتنده قلمه آلمق فکرنده اولدیغمزدن بو جهتك شمدیلك تفصیلنی زائد عائد ایدرز . »

نهایت خدیو مصر حضرتلری بزه معاونته باشلادی . یوز انکلیز لیراسی بر مخصصات معینه تنسیب ایدوب بونی بالذات بزه تبلیغ ایلدی . بر مدت صـکره ده دوام نشریات ایچون خرجراه و یروب « پارس » ه قدرده تکرار کوندردی

خدیو مصر حضرتلرینك بالذات تعیین بیوردقلری بو مخصصات « پارس » ده تأخره اوغرادی . ایکی آی قـدر زحمت چکدك فقط او آرالق پارسده بولنان جمال الدین افندی حضرتلرینك مخدوملری مختار بك افندیدن معاونت کوردك ، تهوین احتیاج ایلدك .

نهایت بر چوق مخابره دن صکره مخصصات معینه مزك بر تقسیطی کلدی ، سوزمزه اینانمیان اخوان یالان سویلدیکمزی اکلادی . همان ایشه جدیتله باشـلادق . فقط تکرار ـ نه کبی

احوال وتأثيرات الجاسيله اولديغني بوراده ذكر ايتمك ايستهمه یز- مخصصاتمز قطع ايدلدی . پارسده يكيدن مشكلات باش كوستردی ، مصره عودته مضطر قالدق .

مصرده خديو حضرتلرندن ايضاحات طلب واسترحامنده ايكن بشقه جريانلر ميدان آلدی ؛ يمن اختلالی علولندی .

بز ، او آرالق داخليه ناظری بولنان طلعت بكه ؛ ناموسلی بر عثمانلی اولمق اعتباريله مخالفته باقميهرق « يمن » حقنده كی معلومات وتتبعاتمزی بر لايحه ايله تصوير ايتدك ، طبع ايدرك عيان ومبعوثان حضراتيله مطبوعات عثمانيهمزه كوندردك . « تصوير افكار » لايحهمزی ، تقديرات مخصوصه ايله قسماً خلاصه ايدرك درج ايتدی .

ايشته بو لايحه اوزرينه عليهمزده كی پروپاغاندالر آرتدی . درلو درلو اتهاماته هدف اولنجه بز ، بر لسان نزاهتله حياتمزك حسابنی و شريف پاشا و سائره ايله ظهور ايدن اختلافاتك حقايقنی « پلانجو » نامنده بر رساله ايله تصوير ايدوب طبع و نشر ايلدك .

اسف كه آراديغمز آدابی مخاصملرمزده بولهمدق ؛ تشديد هجوم ايتديلر . بزده شريف پاشا برادری فؤاد پاشانك الآن تأديه ايدلميان سكز يوز ليرالق بر تعهد تحريريلرينی

سایه‌سنده ملته وطنپرورلك ردای کاذبیله میدان سیاستده شهسوارلق ایتمکده اولان منفعتپرستانك ماهیتلرینی بتون اعماللریله تصویر ایتدك ٣١ مارت ١٣٢٥ فاجعه‌سنك بر تاریخچه‌سنی یازوب فورمه فورمه طبع وبهر فورمه‌سنی بر غروش بدل ایله صاتەرق نشر ایلدك.

فورمه‌لردن تراکم ایتمکده اولان مبلغه صمیمی اخوانمزك معاونتی منضم اولدی ، بو سایه‌ده ده نشریاته دوام ایدلدی .

خصمامز ، ضرورتك نشریاتدن بزی الیقویه‌مدیغنی ، عزم وتشبث شخصی وطنپرورانه‌مزه حائل اوله‌مدیغنی کورنجه‌شدتنی، وجدانسزلغه قدر ایلرولتدیلر . خدیو مصر حضرتلری یوز یکرمی بیك فورمه راده‌سنده بولنان مطبوع کتابلرمزی اوراق سائره‌مز ایله بدللرینی تأدیه ایتدیرمه‌دن، حتی بورجلرمزی تسویه ایتدیرمه‌دن ضبط و مصادره ایتدیروب بزی مصرك حدودی خارجنه چیقارتدی .

ایشته خصمامزك بو قوت وشدت غیر مشروعه‌سنك تأثیراتیله درکه مصری ترك ایله آتنه‌یه کلدك . انکلیزلرك یاردیمی اولمسه ایدی او آرالق محفوظاً استانبوله سوق ایدیله‌جك ایدك .

*
* *

ایشته بز ، بویله‌جه بتون حسیاتمزده حریشادق. حریتمزی، اجتهاد و وجدانمزی کیمسه‌یه الت ایتمدك . عون و عنایت حقله بوندن صکره‌ده الت ایتمیه‌جکز .

شريف پاشا پاره‌سیله پارسده کی نشریات و جهادمزه کنجه صباح‌الدين بکك دلالت و دعوتيله واقع اولدیغنی احرار فرقه‌سی کاتب عمومیسی نورالدين فرخ بك و سائر اخوان بلك رعنا بيلورلر . مصرده‌کی نشریاتمز ایسه قسماً خدیو مصر حضرتلرینك معاونتلریله ، قسماً ده بزی سون، جدیتمزی تقدیر ایدن اخوانمزك یاردیمی ایله‌در . بو جهتلری بز ، اولجه نشر ایتدیکمز « بلانچو » نام رساله ایله و قسماً طبع ایده‌بیلدیکمز تاریخچه ایله ، حتی بودفعه استانبولده تکرار نشر ایلدیکمز « سربستی » نك ۱۹ تموز ۱۳۲۸ تاریخلی نسخه‌سیله‌ده تفصیل ایلمش ایدك .

شريف پاشا ایله آره‌مزده کی مقاوله احکامنه عدم رعایته کلنجه بوده بزدن دکل ، شریف پاشا طرفندن سیاسی ، شخصی بر طاقم احتراصاتدن تولد ایتمشدر . بونی پارسده بولنان وطنداشلرمز ایله استانبولده کی عامللر پك اعلا بيلورلر . حتی کامل پاشا مخدومی سعید پاشاده ظن ایدرزکه بو جهتلری تصدیق ایدرلر .

« مجبور اولنجه « سلطنت منوره ا » منویاتنی دخی ایضاح و تصویر بزجه کوچ دکلدر . »

ایشته شو بیاناتمز غرضکارلرك ، منفعتپرستلرك حقمزده‌کی

افترا و پروپاغاندەلرینك سبب و مؤثرلرینی وجدان عمومیٔ ملینك محاکمەسنە کافیدر ظننده‌یز .

*
* *

ایشتە مصردن اخراج ایدیلوب آتنەیە کلدیکمزدە اوت ، برمدت مشکلات چکدك . نهایت روم ماتی وطنداشـلرمزدن بعضیلریلە غزتە نشری ایچون مقاولە عقد ایتدك « فاروق » و « جهاد » ی طاش باصمەسی اولەرق چیقاردق . حتی مدیر مسئولی یونان اتریاستە منسوب « صدای مات » غزتەسی صاحب امتیازی « صاوا الا کوز اوغلی » ایدی .

نشریاتمز ، اجتهادمز یونان حکومتە خوش کورونەمدی ، مناسبتسز شدتلر باشلادی . زیرا مملکتمزك بعض منابع سیاسیەسیلە یونان حکومتی علاقەدار ایدی . بو علاقە تأثیراتیلە باقدق کە حال فنادر . هرچەباداباد مملکتە عودتە تسلیم نفسە قرار ویردك .

استانبولە وصولمزلە پولیس مدیریتنەطوغریدن طوغری یە کیتدك ، تسلیم نفس ایتدك ، دیوان حرب عرفینك حقمزدەکی غیابی حکمی موجبنجە بروسەدە اقامتە مأمور ایدلدك . جلوس همایوندە عموم ایلە برابر — مراد بکك داخل اولدیغی لیستەیە — بزدە داخل اولەرق نائل عفو اولوب استانبولە عودت ایتدك .

*
* *

وطنی احیایه اك بیوك مؤثرلردن بری اولان غزته‌جیلکله متحسس ایدك ؛ بتون اعصابمزه تکاثف ایتمش اولان فکر حریتدن ، فکر تنقیدن فراغت ایده‌مز ایدك .

بو ابتلا سوقیله‌در که استانبوله وصولمزك ایکنجی کونی داخلیه نظارتنه کیتدك . غزته‌مزك نشرینه مساعده طلب ایتدك . ویرمدیلر ، تفسیره مستعد برچوق اسباب سرد ایتدیلر ، بزه مأموریت ، متصرفلق تکلیف ایلدیلر . بز ، بو ادارهٔ مصلحتی قبول ایده‌مدك ، غزته‌جی قالمق ، مسلکمزده ، بی طرفانه اجتهادمزده دوام ایتمك عزمنده اولدیغمزی اکلاتدق .

ایشته بو جریانده ، بو طرز حیاتده ایکن اداره‌ده ، آنی بر تبدلدر حاصل اولدی ؛ اتحاد وترقی جمعیتی حکومتدن چکلدی . بعض یرلردن « انقلاب » ، « ایکنجی انقلاب » صدالری باشلاندی . مطبوعاتده‌دخی بردور سربستی کورینور کبی اولدی . ایشته بودوردن بزده استفاده ایتدك ١٦ تموز ١٣٢٨ ده « سربستی » یی نشر ایتدك .

سربستی ، مستقل براجتهاد دائره‌سنده احوالی تدقیق و تنقید ایتدی ، یکی اداره‌یه اشتراك ایدن عناصرك تفریقی تمنی ایتدی ١٠ تموز ١٣٢٤ مشروطیتنی متعاقب پاك عنصر ایله ملوث عنصرك قاریشمسی یوزندن کچیریلان احوالی اشتهاد

ایده‌رك بو تبدلده اولسون بو جهتك نظر اهمیته آلنمسنی تمنی ایتدی .

خلاصهٔ اجتهادمز، عنصرپاکلك اقسامنی ، عنصر ملونلردن تصفیه ایده‌رك غایهٔ آماللز اولان « قانونی بر اداره » نك ؛ علمی ، اجتماعی ، اقتصادی ، بر « ادارهٔ مشروطه » نك اساسلرینی قوردیرمق ، کوسترمك ایدی .

بز بو غایه‌ده یالکز نشریاتله قالمدق ، تشبثاته‌ده کیرشدك ؛ قیصری مبعوث سابقی علی غالب بك ، حریت ائتلاف فرقه‌سی مؤسسلرندن شعبان افندی کبی فرقه عالمنده معروف سیمالرله‌ده بالمصاحبه رأیلرینی استمزاج ایتدك . نهایت « ناموس » ایله « تجانس افکار » قاعدهٔ اساسیه عد ایدیله‌رك فعال ، منتظم بر فرقهٔ سیاسیه تشکیلنه غیرت ایتدك .

ایشته نشریاتمز بو اساسلری‌ده تعقیب ایتدی . فقط بو اجتهاد بی طرفانه آنجق « اوتوز آلتی » کون دوام ایده‌بیلدی . چونکه تنقیدات یوکسك طبقه‌لره نفوذ ایتدی ، حقیقی بر تجدد ایچون قطعی اولان اساسات اوزرینه چکیلان پرده‌لر آتلدی ، وضوح ایله ، صراحت ایله حقیقت کوسترلدی .

ایشته رجال اداره‌نك مجهول ، معلوم شاهقه‌لرینه قدر بو یله پرواز ایدنجه ، « سربستی » آنی بر ضربه‌یه اوغرادی ، اسرارك صاقلاندیغی یوکسکلره قدر صعودینه ، و بو وسیله ایله ملته رجالی

طانیمغه میدان ویردیرلمك ایسته‌نلدی . ذاتاً اسکی تنقیداتمز اونوتیله‌مامش؛ مصر و آتنه‌ده‌کی نشریاتمز ایسه خوشه کیتمامش بالخاصه صوك کونلرده‌کی تنقیداتمز اعصاب خراش بر حرکت تلقی اولندی ، « بیوکلر ! » آره‌سنده ، خفی بر مذاکره جریاننه باعث اولدی ، مذاکره‌نك نتیجه‌سی مطبوعات مدیری سیرت بکك بر تقریریله اکلاشلدی . سیرت بکك ، « بیوکلر » ك مذاکره‌سندن ملهم اولان بر تقریری اوزرینه داخلیه ناظر سابقی دانش بك پولیس مدیریت عمومیه‌سنه غزته‌مزك تعطیلنی امر ایتدی .

مطبوعات داخلیه مدیری سیرت بکك کوستردیکی اسباب تعطیل نه قانونی ، نه‌ده منطقی ایدی . بز ، بو جهتی نظر دقته آله‌رق داخلیه ناظری سابقی دانش بکه مراجعت ایتدك ، بیك درلو مشکلاتی متعاقب ناظر بکه مسئله‌یی ایضاح ایده‌بیلدك ، ناظر بکك عدم معلومات بیان ایتمسی اوزرینه حیرتلر ایتدك ، مسئله‌نك اسرار انکیز ، کیفی بر صورتده حلنه جرأت ایدلدیکی اکلاشلدی قانون خارجنده‌کی قوتلره بوین اکمك اساساً معتادمز خارجنده اولدیغندن ، درحال قانونه مراجعت ایتدك . داخلیه نظارتنه رسمی بر استدعا تقدیم ایده‌رك مطبوعات مدیرینك فوق القانون تجاوزینك رفعیله ضرردن وقایه‌مزی تمنی ایلدك . استدعامز کونلرجه سوروندی ، نهایت شورای دولته قدر کیتدی . شورای دولت ؛ مطبوعات مدیرینك مطالعاتنی قانونی

بوله‌مدی ، رد ایتدی . سربستی‌نك انتشارینه تکرار مساعده ویریلمسنه قرار ویردی .

بوقانونی قرار اوزرینه نه اوله‌بیلورایدی ؟ ایرتسی کوندن اعتباراً سربستینك دوام انتشاری دکلی ؟.. هیهات که اویله اوله‌مدی . مطبوعات مدیری سیرت بك ،شورای دولتك بوقرارینی دخی اجرا ایتمدی . مسؤلیت قانونیه ، قانون اساسی ضرر مادی‌مز هیچ نظر اعتباره آلنمدی . بوحقلرك برجزایی موجب اوله‌بیله‌جکی ملاحظه‌سنه بیله لزوم حس اولنمدی . هرحالده قانونه قارشو اولان بوجسارتك « قپو قول » مسلکندن آلنمش اولدیغی ظن ایدلدی .

غرائبدن اوله‌رق ، دالغینلق اثریمی نه اولدی ؟ سیرت بك بر کون داخلیه نظارتی مهرداری بك حضورنده دخی استغنامزی تقدیرایده‌مدی ، بزی‌ده کندی کبی ظن ایتدی ، هرشیئه متنزل فرض ایتدی .

ایشته ایکنجی انقلاب ، بو « قانونسز » معامله‌لر ایله « سکون » ی تأمین ایتمکله اوغراشورکن بزده بو اسکمله اقطارەسنك بر « دور قانونی » اوله‌مدیغنی اکلادق ، مملکتمزك محتاجی اولدیغی دور حق وعدالته‌دور قانونه انتظاره مضطر قالدق .

*
* *

ایشته کوردلدی که حیاتمز ، وطنی برفعالیت ایجنده کچمشدر .

هر ایکی دورده،هر کون ، هر سنه باشمزدن بیك فلاکت کچمشدر .
عبدالحمید دورنده، سلطان محمد رشاد خان حضرتلرینه انتسابمزدن طولایی اون ایکی سنه منفالرده، زندانلرده اولوم کونلری کچیردك .
خانه مز درت دفعه تحری ایدیلوب موجودمز تالان ایدلدی .
بز بویله محرومیتلر ایچنده ایکلرایکن دور مشروطیت دیندی ؛ سوینلدی ، آلقیشلاندی ؛ بوسونجلرك، بو آلقیشلرك سکراتی پاك عنصر ایله ملوث عنصری قاریشدیردی ؛ حریتده، حقوق ملتده تکرار آچیقده قالدی .

بز ، مملکتمزك بو بحرانئه قارشوده سکوت ایده مدك ؛ طریق صلاح وسلامتی کوسترمکدن ایریله مدق . تجدداتك اساسلرینی ، انقلابلرك عامللرینی ، اسکی عنصرلرك یکی عنصرلره قارشو اولان وضعیتلرینی متعدد مقالات ایله ایضاح ایتدك . فقط بزینه قباحتلی عد ایدلدك ، اون ایکی سنه‌لك جفالره درت سنه دها علاوه ایتمکه مجبور اولدق .

اوروپاده کچیریلان درت سنه‌لك حیات ؛ منفا حیاتی کبی آجی ایدی ؛ قاراکلق، اضطراب انکیز ایدی .

بز بو قاراکلقلر ایچنده ینه وسعمز درجه‌سنده نشریاتده دوام ایتدك . وطنداشلرمزی ، منور پاك اولان یکی عنصره منسوب کنجلریمزی ایقاظ ایتمکه غیرت ایتدك . بو دورهٔ حیاتمزده ده بر چوق فلاکتلر کوردك، داخلی قوتلره خارجده‌ده

نمونه‌لری توره‌دی ؛ مصرده یوز یکرمی بیك فورمه کتابمز مصادره ایدلدی ؛ بو مصادره‌یه استانبولده‌کی خانه‌مزك آتشی، مطبعه‌مزك خساری انضمام ایتدی . نهایت « دورقانونی »نك کلدیکی تبشیر ایدیلدی ؛ بیوکلرده بر تبدلدر کورلدی . بو رجال تبدلاتی صوك درجه مهم عد ایدلدی ، مملکتك سیاستی، اداره‌سی حقنده بر چوق شیلر سویلنلدی . هریرده انکلیز پولتیقه‌سی موضوع بحث ایدیله‌رك، بر انکلیز معتمدلیسی ؛ بر پیر سیاست آراندی .

ایشته بودورك بحرانی‌ده بویله‌جه کامل پاشانك مسند صدارته کتیرلمسیله قرار قیلدی .

بویکی اداره ایچون ده‌یکی آدملر آراندی؛ ذاتاً هریکی اداره ایسته‌دیکی آدملری یاننده کتیردیکی ایچون بوایسته‌نیلان انسانلر درحال بولوندی ؛ ولایتلره ؛ متصرفلقلره ؛ حتی قائمقاملقلره؛ قاعدهٔ ایجاب ایدن یرلره ؛ کوندرلدی .

بز؛ بو معاشلی حیاته قارشوده بیکانه قالدق؛ تشبث شخصیمزله یشامق ایسته‌دك . یالکز رزاق عالم اولان اللهه استناد ایتدك . دماغمزك ، فکرمزك؛ معلوماتمزك ثروتیله قناعت ایتدك .

تشبث شخصیمزده ضربه‌لر ایندیرلدی ، روحمزك ، دماغمزك اولدیرلمسنه چالیشلدی . وطنی مجاهدمزه ، حق حیاتمزه قصد ایدلدی بتون حقلرك « حق » دیه‌ن اللرله‌ا محاسنه چالیشلدی .

اوت، شرقك بنيانه برمايه؛ برمايهٔ خودپرستی قاتمش ، مجاهده‌لر بو مايهٔ خودپرستی اوكنده‌اریيور.

بدبخت شرق ! مأيوس اولمه! سنك اسباب تعاليكه، تصفيه‌كه چاليشه‌جق ، مايهٔ خودپرستی‌يی خمورکدن آيره‌جق ، حقيقی اولادلرك واردر. اوت، ايی بيل كه بونلريالكز سنك حريتكه، سنك تخليصنه عهد ايتمشلردر . هيچ يورلمزلر ، هيچ اجتناب ايتمزلر ، ميدان جهادده سنك ايچون ، سن وطنلری ايچون بر كون كورونه‌جكلردر . بونلر پك ايو بيلورلركه ظلمتك ارقه‌سی كنجلكدر ، نوردر !...

والله ولی التوفيق يهدينا الی اقوم طريق

سرابستی صاحب امتياز و محرری
مولان زاده
رفعت

